

Ўзбекистон Республикаси Мустақиллик куни — 1991 йил 1 сентябрдан чиқа бошлаган

Муассислар: Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар кўмитаси, Болалар жамғармаси ва «Соғлом авлод учун» Халқаро жамғармаси

ШУ КУНЛАРГА ЕТКАЗГАНИГА ШУКР...

Мамлакатимизда 9 май — Хотира ва қадрлаш куни кенг нишонланди. Шаҳар ва қишлоқларимизда Ватан озодлиги ва мустақиллиги учун жон фидо этган юртдошларимиз хотирланди, бугун ҳам эл-юртимиз обрўйини юксалтиришга, ёшларни тарбиялашга ҳисса қўшайётган фахрийларимиз иззат-икром билан қадрланди.

Куни кеча биз "Шахидлар хотираси" зиёратгоҳида бўлиб, бу ерга ташриф буюрганлар билан суҳбатлашдик.

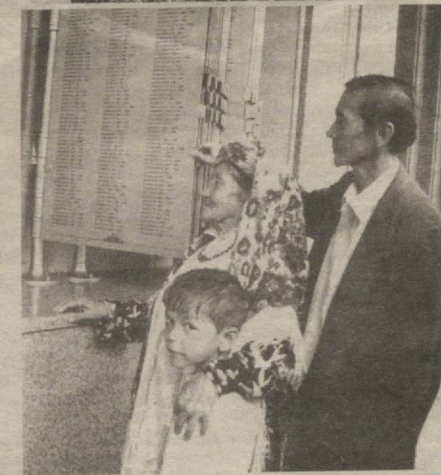
- Асли ўшликман, - дейди Мухаббатхон Паттоҳова. - Бувам Зокиржон Маҳмудов Файзулла Хўжаев билан бирга тахсил олган, замонасининг закий кишиларидан эди. Кунларнинг бирида Андижонга борган Файзулла ака эски қадрдони, яъни бувамни чақиртиради ва ўша куни боғда уч-тўрт киши биргаликда ошхўрлик қилишди. Кўп ўтмай Файзулла Хўжаев "халқ душмани" деган ном билан қамоққа олинади. Шундан сўнг Файзулла ака билан ким мулоқот қилган бўлса, ҳибсга олинади. Шулар қаторида мени бувам ҳам қамалади. Ҳеч бир сабабсиз отувга ҳукм қилинади...

- Отам Хол Буевни 1929 йил "бойсан" деб қулқ қилишди. 2 та отимиз, 4 гектар еримиз бор эди. Йиллар ўтди. Мен ҳам ўсиб, улғайдим. Иккинчи жаҳон урушида қатнашдим. Ҳозир 75 ёшдаман. Мана шу кунларни отам қуролмай кетганидан армондаман...

- Турмуш ўртоғим Мирхалил Содиков 1942 йилнинг майида урушга кетди. Ушанда кичик қизимга хомиладор эдим, - дея кўзида ёш билан сўзлайди зиёратгоҳга ташриф буюрган 93 ёшли Мавжуда ая Эргашева. - Эримдан биттагина хат олдим, холос. Урушда дом-дараксиз кетди. Ёлғиз ўзим 6 фарзандни ўстирдим. 34 неварам, 180 нафар эварам бор. Мана, бугун Хотира китобида турмуш ўртоғимни исми-шарифини кўриб яна ўша кунлар ёдимга тушди.

Бухоро вилояти, Жондор тумани "Нуроний" жамғармаси раиси Зубайдилла Қосимов бошчилигида уруш ва меҳнат фахрийлари, Қашқадарё вилоят Шаҳрисабз туманида истиқомат қилувчи Ақром Ражабов, Тошкент шаҳар Собир Раҳимов туманида истиқомат қилувчи Суръат Хошимовлар ҳам ҳаяжон билан ўз таассуротларини баён этишди. Зиёратга ташриф буюрганлар ўтганларни эслаб, дуога қўл очишди. Яратгандан эл-юртга тинчлик-омонлик, марҳумларни охираги обод бўлишини тилаб, Қуръон тиловат қилишди. Мана шундай савобли ишларга бошқош бўлаётган юртбошимизга ўз миннатдорчилигини билдиришди.

Ф. ТОҲИРОВА

ШАҲИДЛАР ХОТИРАСИ МУДОМ ҚАЛБИМИЗДА

12 май куни пойтахтимизда "Шахидлар хотираси" ёдгорлик мажмуи очилди. Қатагон чалғисидан боши кетган халқимизнинг юз минглаб фарзандларининг руҳлари шод этилди. Йиглайвериб кўзлари ожиз бўлган момоларимизни қароғига нур қайтди. Истиқлол шарофати билан Ватан озодлиги йўлида қурбон бўлганларнинг орзу-армонлари ушалди. Президентимиз эътироф этганларидек, биз - авлодлар қатагонга учраб отилган, сургун қилинган инсонлар руҳи олдида, ҳалига қадар кўнгли яралари сирқираб турган, кўз ёшлари тинмаган, отабоболарининг дарду-ғами билан яшаб келаётган фарзандлари олдида... Яратганимиз олдида ўз инсоний бурчимизни адо этдик...

Муборак жума тонгида Президентимиз иштирокида юртимизнинг минглаб одамлари шахидлар руҳига бағишлаб

ўқилган Қуръони карим ояти тиловатида қўл очдилар. Пастда эса Бўзсув, не-не ёвузликлару, не-не тарихларнинг гувоҳи бўлган Бўзсув ҳайқираб оқади. Унинг ёқасида бунёд этилган бетакрор "Шахидлар хотираси" мажмуи тарихий адолатнинг улғувор тантанаси сифатида салобат тўкиб турибди. Жаҳон-жаҳон мусибатларга бардос бериб, бу ёруғ кунларга етиб келган Ватан қувномқода, яйрамқода.

Саккиз устунга ўрнаштирилган маҳобатли гумбаз тагига ўрнатилган мармар сағана Бўзсув соҳилида ўлим толганларнинггина эмас, балки жисми Ватандан йироқда қолиб кетган юзлаб юртдошларимизнинг ҳам рамзий мозори бўлиб, келгуси авлодлар учун муқаддас зиёратгоҳ бўлажак.

Президентимиз шу ернинг ўзида оммавий ахборот воситалари вакиллари билан мулоқотда бўлиб, бугунги авлодлар, ёшлар, Ватани ва халқи учун жо-

нани фидо қилган аждодларимиз олдида қарздор эканликларини таъкидлади. Бу қарзни узиш учун, ота-боболаримизнинг руҳларини шод этиш учун уларнинг нуносиб ворислари бўлиб етишишлари лозимлигини қайд этди. Президентимиз бу борада ҳали қилинажак ишлар кўп эканлигини айтиб, айниқса, мактаб дарслиқларига эътибор беришни ўқтирди. Шунингдек, мамлакатимиз раҳбари адолат ва ҳақиқат доимо рўёбга чиқишини таъкидлади. Мамлакатимизнинг буюк келажagini барпо этишда ҳақиқат ва адолат унинг пойдевори бўлиши лозим, деди юртбошимиз.

Ҳақиқат ва адолат тантанаси рамзий бўлмиш ушбу ёдгорлик мажмуи жаҳонга юзланаётган халқимизнинг қалб қўри, ота-боболарга эҳтироми самараси ўларок юзага келди. Буларнинг ҳаммасининг манбаи улғў Истиқлолга бориб тақалади. Ватанимизнинг буюк фарзандлари - Бехбудий, Чўлпон, Усмон Носирлар, Ва-

тан озодлиги, халқ бахт-саодати учун жонини тиккан яна минг-минглаб халқимиз фарзандларининг руҳлари ўзлари бошлаган ишларнинг бугун амалга ошганлигидан беҳад шод бўла-япти. Юртнинг шон-шухратини жаҳонга танитган алломалару, жаҳонгирлар, авлиёлару, раҳнамолар бу Ватанда кўп бўлган. Она Ватанимизда бугун ҳам уларга нуносиб издошлар минг-минглаб топилади. Истиқлолнинг энг муҳим тарихий аҳамияти шундаки, у Ўзбекистонда миллий ва диний ҳам-жихатликни таъминлади. Ўзбекистонда истиқомат қилувчи барча миллат ва элат вакиллари бир тан бир жон бўлиб, мамлакат истиқболи учун меҳнат қилаётганлиги ҳам шундан далолат. Эро, Йўлбошчиси одил, фуқароси аҳил мамлакатнинг эртанги куни ҳам ёруғ бўлғай.

"ТУРКИСТОН-ПРЕСС"

ФАРЗАНДЛАР ҚУВОНИБ ЎССИН!

Ташлаб кетилган ёки ота-онаси томонидан воз кечилган болани гўдаклар уйига юбориш учун йўлланма бера эканман, болагимда содир бўлган бир воқеа кўз ўнгимда гавдаланаверади. Ховлида 15та жўжалари билан дон-дун териб еб юрган она товуқ атрофга тез-тез разм соларди, товуқни кузатиб туриб, битта жўжасини қўлимга ушлаганимни биламан, она товуқ жон-жаҳди билан келиб қўлимдан чўкиб олди. Шунда оғриқдан "дод" деганимда, бувим: "Қизим, ўзингга-ўзинг қўлдинг, бекор жўжуга тегиндинг, ахир жўжа товуқнинг жондан азиз боласи", - деган эдилар. Ушанда мен, хайвонлар, паррандалар учун ҳам фарзанди азиз бўлишини тушунганим. Айрим она дейишга арзинмайдиган аёлларнинг расмий ҳужжат, воз кечиш аризаларини ўқиганда киши қалбида нафрат пайдо бўлади.

ўтмасдан ашай бошладик. Тўйни кейинроқ қилмоқчи эдик. Лекин бу орада эрим қамалиб қолди. Бу пайтда хомиладор эдим. Мен Тошкент шаҳрида турувчи танишларимникига меҳмонга келганимда, шу ерда кўзим ёриди. Болани уйга олиб кетолмайман. Шу сабабли боладан воз кечаман".

"Мен асли сурхондарёликман. Хозир Тошкент шаҳрида рўйхатдан ўтмай яшайман. 1999 йил 5-ноябрда қиз туғдим. Мен ҳеч ким билан қонуний никоҳдан ўтмаганман, бола тасодифий жинсий алоқалар туфайли пайдо бўлган. Хомиладорлигим тўғрисида ҳеч ким билмаган, болани тарбия қилолмайман. Ундан ўз хоҳишим билан воз кечаман".

Мана азизлар, болалардан воз кечиш сабаблари билан танишдингиз, энди ташлаб кетилган болалар ҳақида расмий ҳужжатлардаги ёзувлар билан танишсак...

Пойтахтдаги 10-туғруқхона бош шифокорига яна бир фуқаро томонидан ёзилган воз кечиш аризасидан кўчирма: "Мен 2000 йил 18-январ куни қиз туғдим. Уни оилавий шароитим туфайли уйга олиб кетолмайман. Боладан воз кечаман ва оналик ҳуқуқимни талаб қилмайман".

23 август 1999 йил Чилонзор тумани ИИБГА қарашли санитария назорати милиционерини шу туман ҳудудига 9-мавзе атрофини айланиб юриб, одамлар тўпланиб турган жойга боради. У ерда бир ўрта яшар аёл қўлида чақалоқни кўтариб турганини кўради. Содир бўлган воқеани суриштирсак, бу аёл хозиргина дунёга келган болани кимдир ўтлар орасига ташлаб

кетганини айтади. Чақалоқ ана шундай саховатли инсонлар борлиги учун тирик қолди ва шаҳар болалар клиник шифохонасига ётқизилди.

Азизлар! Биз бу маълумотларни бежизга келтирмадик. Бу рақам ва сўзлар ортида инсон шайнига туширилган доғ, тубанлик, маънавий қотиллик ва бегуноҳ зурриётларнинг мавҳум тақдири ётибди. Ахир ўз боласидан воз кечиш ИНСОН деб аталган илоҳий хилқат учун иснод эмасми? Эртага уларнинг тақдири нима бўлади? Саволлар кўп, демак уларга босиқлик ва ҳамжиҳатлик билан жавоб излашимиз зарур.

Маънавият барча ислохотларимизнинг асоси деб қаралаётган мустақил мамлакат келажагини соғлом авлодлар кўради. 2000 йилнинг - соғлом авлод йили деб эълон қилинишида ҳам ана шу мақсад ўз аксини топган. Бу борада маҳаллаларнинг қудратли кучига таяниш лозим. Маҳалла нафақат турар-жой маскани, балки маънавият бешиги ҳамдир. Ахлоқ-одоб, юриш-туриш бошқалар кўз ўнгидан холи нараса дегувчилар адашадилар. Қолаверса, маҳалла йўлдан адашганларга йўл-йўриқ кўрсатувчи маскан ҳамдир.

Инсон ўз яшаш жойидаги, маҳалласидаги одамларнинг кўз ўнгиде яшаркан ҳар бир қадаминини ўйлаб босади. Ўз обрўсига, эътиборига кишилар олдида доғ тутирмайди. Маҳалладаги қизлар ота-онани, ўз обрўсини ўйлаб қаё-ибо билан яшагача интилади. Оилада, соғлом тарбия таъсирида ўсган болалардан келгусида ажойиб комил инсонлар етишиб чиқади.

Муаззам МЕЛИЕВА,
Тошкент шаҳар соғлиқни сақлаш Бош бошқармаси болалар бўлими бошлиғи, тиббиёт фанлари номзоди

Ўригидан данаги ширин...

ФАХРИЙЛАРГА ИЗЗАТ-ИКРОМ КЎРСАТИЛДИ

9 май Хотира ва қадрлаш кунига бағишлаб пойтахтимизнинг Шайхонтоҳур тумани Ўшонгузар маҳалласида ҳам катта тadbир ўтказилди.

Бугун нафақат бизнинг қалбимиз, - деди маҳалла раиси Абдулла Хўжаев, - балки шу ерда яшаб ўтган жаннатмакон ота-боболаримизнинг ҳам руҳлари шодланиб тўлқинланаётган бўлса, ажаб эмас... Уруш кунларини эслаш, ўша машҳур кунлар доғини хотирлаш оғир... Лекин ўтмишсиз келажақни тасаввур қилиб бўлмайди. Бугун ўтказилган тadbирдан мақсадимиз эзгу: шаҳид кетган ота-боболаримиз руҳи-покларини хотирлаб, эзозлаш...

Уруш кунларини эсласан ҳалигача кўксиде оғриқ туюман, - деди ўз сўзида уруш фарииси Махмуд ака Аҳмедов. - Радиода ишлардим. 1941 йилнинг 9 май куни харбий хизматга кетдим. Хизматдан тўғри жанг майдонига сафарбар этилдим. Беш йил давомиде кўрмаган кеңирмаган кунларимиз қолмади. Ҳар гал жангга кираётганда кўз олдимида ақинларимиз, жигарларимиз қиёфаси пайдо бўларди. Қанчалаб бегуноҳ йигитларимиз навқорон ўшда шахид кетишди. Беш йил жангга бўлиб, ўш марта оғир яраландим. Эндиги ниятим, илоийм тинчлик-омонлик бўлсин, утаётган ҳар бир кунимизнинг қадрига етайлик...

Мен шу маҳалланинг тупроғини кечиб катта бўлдим, - деди уруш фарииси Жўра ака Хамроев. Ўсдим, улғайдим. Урушга кўнглиллар сафиде кетдим. Биз қаерда ва қандай шароитда бўлмасин, Ватан учун, она юрт учун курашдик. Ва энгиб чиқдик! Мана шу тинч, осойишта ҳаётимизни кўролмайдиганлар, халқимизни тинч кунига ҳасад билан қарайдиганлар ҳам йўқ эмас. Божалон эмас, балки утаётган ҳар бир кунимизни асрайлик, ҳушёр бўлайлик.

Кечада сўзга чиққан "Нуроний" жамғармаси раиси Усмон ака Унгарбоев, маҳалла назирини катта лейтенант Баҳодир Тоштоматов ҳам хозирги кунда юртимизда олиб борилаётган ишлар ҳақида тўлқинланиб гапирди.

Ф. ТОХИРОВА

ОИЛА МАСЪУЛИЯТИ ҲУҚУҚИЙ ДАРСХОНА

БИРИНЧИ МАКТУБ. "Ота-онам барвақт қаё қилиб, амакимнинг қўлида тарбия топдим. Мактабни битирганимдан сўнг бу уйдағилар мени узоқ бир қиллоққа узатиб юборишди. Дастлаб ахши яшардик. Турмуш ўртоғим ва ота-онасининг бир-бирларига илиқ муомаласини кўриб, "ахши оила экан" деб суюнардим. Лекин, қувончим узоққа бормади. Эрим уйга кеч келадиган, ичадиган одат чиқарди. Баъзан келмасдан, қаерлардадир қилиб ҳам кетарди. Бир куни қайнонамнинг қўшни аёлга "ўғлим яна эски одатини бошлапти!" дея ташвишланиб гапирарганини эшитдим. Маълум бўлишича, эрим уйланмасдан аввал ҳеч қаерда ишламай, жўралари билан қарта уйнаб кун ўтказаркан. У яна ўша бекорчи ўртоқлари билан топилса олибди. Мен турмуш ўртоғимни бу йўлдан қайтармоқчи бўлдим. Шунда у жаҳли чиқиб: "Менга ақл ўргатгунча ўзинг бу уйдан кет. Хоҳласан, эртагаёқ судга бориб, ажрим қоғозини олиб келаман!" деди. Қўрқиб кетдим. Нахот, оила унга шунчаки бир уйинчоқ бўлса? Ахир мен ҳадемай она бўламан. Шу ҳолимда амакимнинг уйига қай юз билан бораман? Аҳволимни қайнонам ҳам сезиб, ўғлига ич-ичдан инсоф тилаб юрибди. Энди нима

бўларкин? Нахот, суд бизни ажратиб юбораверса?!"

Оилавий қонунларимиз хонадон эгаларининг таваққалига иш тутишига йўл қўймайди, албатта. Бу ҳақда Оила кодексиде айтилишича, "Хотиннинг хомиладорлик вақтида ва бола туғилганидан кейин бир йил мобайнида эр хотиннинг розилигисиз никоҳдан ажратилиш тўғрисида ариза беришга ҳақли эмас".

ИККИНЧИ МАКТУБ. "Бахтсиз ҳодиса туфайли тўсатдан ногирон бўлиб қолдим. Аввалига қўнглимга қараб юрган эримнинг бирданги авзойи бузилди. Мени салга жержиб ташлайдиган бўлди. "Бизни ташлаб кетиб қолса?" деб ташвишга тушдим.

Нахот, оёқ-қўлим бут пайтида суюмли эдим, энди соғлигимни йўқотганимда ўз уйимдагиларга ноқерак бўлиб қолган бўлсам?! Иккита норасида фарзандимиз бор, уларнинг келажаги нима бўлади? Кеча эримнинг судга қатнаб юрганини эшитиб қолдим. Энди тақдирга тан бермай иложим йўқ. Лекин битта нарсани билгим келади. Мабодо ажрим бўлса, менинг хозирги ҳолатим ва болаларимнинг келажақ ҳаёти ҳисобга олинармикин?!"

Оила кодексининг 44-моддаси ушбу мақтуб муаллифининг саволларига жавоб бўлади. Яъни, "Никоҳдан суд тартибиде ажратилаётганда эр ва хотин вояга етмаган болалари ким билан яшаши, болаларга ва (ёки) меҳнатга лаёқатсиз, ёр-

дамга муҳтож эр ёки хотинга таъминот бериш учун маблағ тўлаш тартиби, бу маблағнинг миқдори ёхуд эр-хотиннинг умумий мол-мулкини бўлишга доир қелишувни кўриб чиқиш учун судга тақдим қилишлари мумкин.

Ушбу модданин биринчи қисмида кўрсатилган масалалар бўйича эр ва хотин ўртасиде қелишув бўлмаган тақдирда, шунингдек ушбу қелишув болалар ёки эр-хотиндан бирининг манфаатларига эди эканлиги аниқланган тақдирда суд:

- Никоҳдан ажратилгандан кейин вояга етмаган болалар ота-онасининг қайси бири билан яшашини аниқлаши, вояга етмаган болаларга таъминот бериш учун ота-онанин қайси бирини ва қанча миқдорда алимент индирилишини аниқлаши, эр (хотин)дан таъминот олишга ҳақли бўлган хотин (эр)нинг талабига кўра ана шу таъминот миқдорини белгилаши шарт..."

"Никоҳ" арабча сўз бўлиб, "оилавий иттифок" деган мазмунга эга экан. Оилавий иттифокча эришиш учун аслида эр ҳам, хотин ҳам бараварига масъул. Оила кодексимизнинг жамики моддаларида асосан оила манфаатлари ҳимоя қилинади. Бу ҳужжатнинг яна бир муҳим жиҳати шундаки, у эркак ва аёлни оила масъулиятини теран аналлаб яшашга даъват этади.

Г. ЖАМИЛОВА

ҲАМИША ДОЛЗАРБ

Яқинда Ўзбекистон хотин-қизлар Қўмитасининг пленуми бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Республикаси Президентини И. А. Каримовнинг Олий Мажлисининг Иккинчи чакиринг, биринчи сессиясида сўзлаган нутқидан келиб чиқадиғлар умуминсоний ва миллий қадриятлар асосида ёшларга истиқлол мафқурасини сингдириш ва уларнинг маънавий камолотини таъминлаш юзасидан маҳалла

хотин-қизлар қўмиталарининг вазифалари тўғрисида Бош вазир ўринбосари, республика Хотин-қизлар қўмитаси раиси Д. Фуломова маъруза қилди.

Маъруза юзасидан қизгин мунозаралар бўлиб ўтди. Сўзга чиққанлар бу борада жойларда олиб борилаётган ишлар, қўлга киритилаётган ютуқлар, келажақдаги режалар ҳақида муфассал гапирдилар.

Йигилишда Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Тўй-ҳашамлар, оилавий тантаналар, маърака ва маросимларни,

АХБОРОТ

марҳумлар хотираларига бағишланган тadbирларни ўтказишни тартибга солиш тўғрисида"ги Фармонини бажарилиши юзасидан Тошкент шаҳар ва Фарғона вилояти хотин-қизлар қўмиталарининг 1999 йил давомидеги фалияти ҳақида"ги масала ҳам муҳокама этилиб қарор қабул қилинди.

ЎЗ МУХБИРИМИЗ

"Оила ва жамият" аралашгач...

ИМТИЁЗ ҲУЖЖАТЛАРГА АСОСАН БЕРИЛАДИ

Боёвут тумани Боёвут разъезди қишлоғиде истиқомат қилувчи Ж. Жабборов хати юзасидан Сирдарё вилояти ҳокими ўринбосари К. Оқбўтаев қуйидагиларни маълум қилди: Жамол Жабборов 1943 йилнинг ноябр ойидан 1946 йилнинг май ойигача Куролли кучлар таркибиде хизмат қилган.

Ж. Жабборовга уруш даврида қилган хизматлари учун амалдаги меъерий ҳужжатларга асосан энг кам иш ҳақининг 30 фоизи миқдориде, яъни 525 сўм қўшимча нафақа тўлиниб, ойига 6155 сўм миқдориде пенсия олмақда. Газ, электр энергиядан фойдаланганлиги учун унга 30 фоиз арзонлаштирилган миқдорда, шунингдек, туман ҳудудиде автобусдан текин фойдаланиш имтиёзи берилган.

Ж. Жабборовнинг Иккинчи жаҳон урушида иштирок этганлиги тўғрисидаги тасдиқловчи ҳужжатлари йўқлиги сабабли Россия мудофиа вазирлиги Харбий архивига хат йўланди. У ердан олинган жавоб ва ҳужжатга асосланиб бошқа тегишли имтиёзлар ҳам қўлланалиши хат муаллифига тушунтирилди.

ПАРИЖДА ВАКТ ҚАДРЛИ

ХОРИЖДАГИ ЎЗБЕКЛАР

Сухбатдошим - Парижда яшаб ижод қилаётган ўзбек rassоми Доймаҳон Раҳмонбекова. Турмуш ўртоғи ҳам ўзига касбдош. Доймаҳон асарлари Франциянинг нуфузли кўргазмаларида намойиш қилинмоқда. Ҳоят нозик дидли, инжа табиатли француз санъатсеварлари унинг "Ҳайратинг туғилиши", "Бахт қуши", "Муҳаббат" каби асарларини қизиқиш, меҳр билан томоша қилмоқдалар. Француз матбуотида "ўзи ҳам озгина Фея (пари) санъатшунос таърифи" бўлган Дайма (Доймаҳон) картиналари ҳақида шовшувли мақолалар эълон қилиниб туради. Доймаҳон бу ёзда Таманон, Клара исмли қизалоқлари билан Ўзбекистонга - она юрт зиёратига (rассом-профессор, педагогика фанлари доктори Қумри Абдуллаева қизлари) келди. Биз у киши билан ўша пайтда суҳбатлашган эдик.

- Доймаҳон, биз ўз еримиз, қариндош-уруғларимизга қаттиқ боғланган халқимиз. Бирон жойга сайру саёҳатга борсак ҳам бир, икки кун ўтмай уйим тушимга кирди, деб қайтиш таррадуғига тушамиз. Сиз мана ўн йиллардан буён Францияда яшасиз. Албатта, туз-насибангиз ўша жойларга соқил-гандир. Бу-тақдир. Мен сизга бирон нарса деб таъна қилиш фикрдан мутлақо йироқман. Аммо айтинг-чи, бутундай бошқача табиатли, бошқача шарт-шроитли юрт ҳаётига қандай ўрганидингиз, қандай кўниқдингиз?

- Менимча, соғинч одамнинг юрагини бошқа ғуборли ҳиссиётлардан тоза асрайдиган туйғу. Соғинч-санъат кишининг эҳтиёжи. Балки, шунинг учун мен бу қисматга кўниққанман. Яна бунинг устига, бир осмон остида, бир замин устида яшайдиган инсонлар мутлақо бир-бирига бегона эмас. Сиз уларни яхши билмаганингиз, тилларини тушулмаганингиз учун бироз олисроқ туюлади. Аслида улар ҳам худди сизу биздай инсонлар. Қулфатда бир-бирини суяйдилар, қувончда севинадилар. Чинакам санъат одамнинг юраги дунё қадар кенг бўлиши керак.

- Доймаҳон, биз французлар ҳаётини китоблардан ўқиб, киноларда кўрганмиз, ҳолос. Уларни ўта нозокатли, фаросатли, ширинсухан халқ сифатида тасаввур қиламиз. Тасаввур-

ларимизни бойитсангиз...
- Французлар фарзанд тарбиясига жуда катта аҳамият берадилар. Қошиқни чиройли ушлаш, овқат пайтида идишларнинг овозини чиқармасликка ўргатиш, томизмаслик, салфеткалардан фойдаланиш - ҳамма-ҳаммаси бола-ларга жуда кичкиналигидан катта бир илм даражасида ўргатилади. Овқатни чапиллатиб чайнаш, дастурхон атрофида оғзидан туфук сачратиш гапириш, ижозатсиз кириб-қиқиш, ҳатто туриб-ўтириш, ташаккурсиз дастурхондан туриш каби ҳолатлар беодоблик, ҳатто руҳий нуқсон ҳисобланади.

- Ҳадеб уни қилма, бунни қил деявериш болаларни чекламайдими? Серҳадик, итоаткор қилиб қўймайдими?
- Бу уларга олий маданият, маънавий белгиси сифатида ўргатилади. Шу боис улар ўсиб, жамиятга киргач, энг қаттиқ эътирозни ҳам лутф билан дилни қавартирмайдиган қилиб айта оладилар. Тингловчингиз сизни эшитгани келмаганини ё бошқа учраиши нияти йўқлигини ҳам жуда чиройли изхор этадики, раҳмат айтиб кетаверасиз. Умуман, французлар ок кўнгил халқ. Доғули, айёрлик уларга хос эмас.

- Совчилик, никоҳ, тўй одатлари ҳам бизда қизиқ...
- Уларда бу борада жуда қатъий анъаналар йўқ. Ҳар бир силла ўз имкониятлар, ўз дунёқарашидан келиб чиқиб оила қуради. Ёшлар бир-бирини узоқ синайдилар. Французлар кўпроқ 30 ёшлар атрофида турмуш қуришади. Бадавлат хонадонларда никоҳ маросимлари бироз тантаналироқ ўтади. Аксарият оилалар тор давраларда нишонлайдилар. Кўпчилик эр-хотинлар қонуний шартнома асосида никоҳга ўтадилар. Шарномада ҳар икки тараф ўз зиммасига маълум мажбуриятлар олади.

- Тўёна, совға-салом деган гаплар ҳам борми? Ахир, шу урф-одатлар ҳам маълум маънода халқнинг характери-ни кўрсатади, шундай эмасми?

- Туғилган кун, Янги йил (рождество) байрамларида совға-салом қилиш одати бор. Айниқса, Рождествода бола-ларга алоҳида-алоҳида совғалар тайёрланади. Ҳатто, кичкинтойлар ота-оналари, бува, бувиларига олдиндан ўз истакларини айтиши мумкин. Қорбобо ҳам ҳеч қайси хонадонга бўш қўл билан кирмайди. Байрамларда уйлар, майдонлар чиройли ясатади. Умуман, француз бекалари хоббиси уй безатиш, дарпардаларга шакл бериш, хона мебелларини минг мақомга солиб, гоҳ маҳобат, гоҳ қувноқлик, гоҳ кўтаринкилик бахш этиши.

- Доймаҳон, дугоналарингиз бордир, оилавий дўстларингиз, борди-келди, меҳмондорчиликлар ҳақида ҳам гапириб берсангиз...
- Мен француз таомларини таомномалардан, журналлардан ўргандим. Яна Софи исмли пазанда кўшним ҳам бу борада каминга устозлик қилди. Клара, Жульетта деган дугоналарим бор. Ойда бир марта учрашиб, бирга киноларга қирамиз. Сўнг бирор кафе ё ресторанда дам олиб, овқатланамиз. Баъзан бир-биримизни уйимизга тақдир қиламиз. Дугоналарим менинг райхон солинган мошхўрдамни ҳуш қўрадилар. Уларни ўзбекча ош, сомса, патирлар билан ҳам сийлаб тураман.

- Доймаҳон, мустақиллигимиз боис, Парижга ишбилармон, тадбиркорларимиз ташрифи тезлашди. Концертлар, учрашувларга бориб турасизми?
- Парижда вақт ҳамма нарсадан қадрли. Одамлар дақиқа, сонияларни худди тилло тангасини қадрлагандек қадрлашади. Аммо улар сайру саёҳатни, мазмунли дам олишни иш каби фойда келтирувчи восита деб қарайдилар. Шу маънода биз ҳам турли учрашувларга, кўнгилочар кечаларга иштирок этиб туришга ҳаракат қиламиз. Ўзбекистонликлар кейинги пайтларда тез-тез боришапти. Мен Муножотхоним Йўлчиева концертларига тушдим. Концерт давомида минг йил ўз Ватанимда яшагандай, саҳроларда ташна югургандай, дарёларга лабини босиб, интиқинтиқ сув смирингандай, тоғларга қийналиб чиққандай, кафтимда ой-юлдузни тутгандай ҳис этдим ўзимни. Мен ҳар гал Ўзбекистонга келсам, қадимги тикилган кашталар, дўппилар, қавилган тўнлар, маҳси, хунармандик, қосиблик, пичоқозлик буюмларини излаб-топиб, олиб кетаман. Уйимга илиб қўяман. Улардан минг йиллик кўзлар термулади менга. Силаб-силаб қўяман. Уйимда ўсма, райхонлар ўстираман. Тўнлар деразамдан "Ушшоқ"лар тарақлиб туради чароғон Париж кўчалари-га. Ватан доим мен билан, юрагимда.

- Юрагингиз соғинч-севинчлари билан омон бўлсин. Сизнинг картиналарингизни томоша қилиб, мафтун бўлган мухлислар "Дойма Раҳмонбекова" деб исм-шарифингизни ўзларича талаффуз этиб, Сизни алқасалар, билингики, бизга гурур бахш этаёписиз. Биз дунёнинг барча жойларига сочилиб, эзгу сўзлар, амаллар билан миллатимиз исмини зийнатлаётган барча миллатдошларимиз билан ҳаммиса фахрланамиз.

Қутлибека РАҲИМБОВЕВА
суҳбатлашди

Хотира-муқаддас

ИЛТИЖО

(Қизим Нилуфарнинг порлок хотирасига)

Кўз ёшларни денгиз қилиб йиғлагин дил,
Токи осмон паҳоҳида булут қайтсин,
Дард-ҳасратинг армон қилиб йиғлагин тил,
Юлдузлар ҳам йиғлаб-йиғлаб қўшиқ айтсин.

Ёпиринди осмон шу чоқ қаддим букди,
Не нуғоҳин борлигини билолмадим.
Кечир болам, гул эдинг, гулдай сўлдинг,
Сўнги хизмат, иззатингни қилолмадим.

Шифокор деб, шифокорни кутдинг болам,
Ўз жонингни ўз қўлингга тутдинг болам,
Тақдир дединг бу дунёдан тутдинг болам -
Ҳаёт шундай бўлса энди, кимга керак?

Наҳот кутган одамнинг ерга ёпсанг,
Ҳаёт шундай бўлса энди, кимга керак?
Бу чархи - дун айланади, қарам билан,
Бошим гангиб тўлганаман, ярам билан,

Сирли дунё сирларингни яширмагин,
Бунда гофил, гафлатга ҳеч қолмасиней,
Гўдақларни чиркиратиб қодир Худо -
Онасини ер қомига олмасиней?..

Тирқирайди кўз ёшларим эрта-ю кеч -
Болажоним арвоҳингдан мадад сўраб,
Ҳазон бўлган умрлардан кемтикланиб -
Дунё деган борлигимиз турар ўраб.

Ёлғиз Оллоҳ ўзинг қўлла, ҳар бандангни,
Баногоҳ инсонни умри узилмасиней,
Яшаб ўтсин доим тўкин, ризқи билан,
Ҳатто чумчуқ уяси ҳам бузилмасиней.

Ҳусанжон АМИН - ҒУЗОРИЙ

* * *

ҲАМДАРДЛИК

Ғузорлик шоир дўстимиз, "Истиклол нури" туман газетасининг муҳаррири Ҳусанжон Аминовнинг қизи, икки фарзанднинг онаси, синглимиз Нилуфарнинг бевақт вафоти бизни ҳам чуқур қайғуга солди. Нилуфархондан ёдгор бўлиб қолган фарзандларнинг умри узоқ, бобоси ва момосига муносиб суянич бўлсин.

Зухра АБДУЛЛАЕВА, Тўхташ ҚОСИМОВ, Юсуф БЕКМУРОДОВ ва бошқалар

ПАРДОЗНИНГ ҲАМ МЕЪЁРИ БОР

ҚИЗИМ СЕНГА АЙТАМАН, КЕЛИНИМ ЭШИТ...

Жон қизим, сен-ку пардозга кўп ружу қўймайсан. Лекин шу гапларни билиб қўйганинг маълум. Тунов кун Палончи опа билан шу ҳусуда суҳбатлашиб қолувдик, у шундай деди: "Мени ҳасрат қилаяпти деманг, биласиз ҳеч келинимдан нолимасдим. Фақат шу келиним ҳар кун эрта билан бир соат пардоз қиладди-да. Биласиз, ўзи чиройлиқкина, оппоқкина, лекин қўлида ойна билан бир соат ўтириб ҳа, соатга қараб қўйган вақтларим бўлган, бир соат давомида қош-қўзига, юзига нималариндир сураверади-сураверади. Кейин уни ўзим ҳам танимай қоламэн. Тиллоларга беланиб ишга кетади. Такинчоқларига биров чанг солмадимкан, қўғирчоқдай ялтираб туришлари ёмон-

ларнинг эътиборини тортмадимкан, деб хавотир оламан.

Бирон нима десам, дили оғриб қолади, ё гап қайтариб юборади деб қўрқаман".

Биласан, қизим, ўша Палончи опа билан бирга ишлаймиз. Бир умр пардоз нималигини билмади. Ўзига ҳадеб оро беравермайди. Лекин ораста юради. Ҳаммамиз уни севамиз. Муомаласи, ширин гаплари бизни унинг ёнига қорлайверади. Ўзи жуда меҳнатсевар, обрўли.

Тўғри, аёл пардоз қилиши керак. Лекин меъёри билан, кўзга ялт этиб ташланмайдиган даражада бўлсин. Такинчоқларни ҳам ишга ҳар кун тақиб борилишига ҳам қўшилмайман.

Яна ўша машхур устозларим ёдимга тушади. Шоира Зулфияноним, кимёгар оlima Зарифа Саидносинова, бир умр китоблар тарғиботчиси бўлган, ўнлаб китоб дўконлари қурдирган Баҳри Ғуломова ва бошқа мен билган, кўрганларим гўзал аёллар сифатида халқ дилида қолишди. Лекин уларнинг қош-қўзларини бўяб, юзларига уна қўйиб юрганларини сира кўрган эмасман. Тилло такинчоқларни ҳам тақмасдилар. Йўқ бўлганидан эмас, ўзларига эп кўрмаганлари учун. Зулфия опа оппоқ қўзли кичкинагина битта узук тақиб юраддилар. Ҳамид Олимжон ҳада қилган эди, деб

эъозлардилар.

Лекин улар билан суҳбатлашиб, ҳар гал мазза қилардим. Фикрларим бойиб, ташвишларим унутилиб, қушдек енгил бўлиб қайтардим. Бир мен эмас, ҳамма!

Сора опа тиллоларга беланган аёлларни кўрсалар: "Вой, тилла магазининг ўзгинаси-ку", - дердилар. Бир кун Сора опани: "Сиз ҳам бор нарсангизни тақиб юринг!" - деб мажбур қилдим. Тақдилар. Бирга кўчага чиқдик. Бироз юргач эса "Вой, ҳамма қараяпти, гўё. Кетдикларим, бармоқларим оғирлашиб қолди", - деб бир зумда ҳаммасини ечиб рўмолчага тугиб олдилар. Ва енгил тортиб, ширин жилмайиб, йўлда шахдам давом этдилар.

Ҳозир баъзи қизлар, келинларга қараб, оғзим ланг очилиб қолаяпти. Иккитадан-учтадан зирак тақиб, лабларини қил-қизил бўяб, қўғирчоқ бўлиб юришади. Қош-қўзларига қарасанг-қўрқасан. Битта қуллоққа икки-уч зирак тақининг маъноси нимада экан. Бойлиқни кўз-кўз қилиши ё бошқа нарсамиз? Билмадим...

Ҳуллас, пардозда ҳам меъёри сақласак, қадр-қимматимизни ардоқлаган бўлардик.

Санъат МАҲМУДОВА

Отажоним 86 ёшларида рихлатга юз тутдилар. Онам билан 60 йил бирга яшади. 5 фарзандни тарбиялаб, ўқитдилар. Ҳаммамиз ўқитувчимиз. Битта укам ҳисобчи. Бизларни ҳаёт йўлимизни топиб кетишимизда, бахтли турмуш кечирishi-мизда атажоним ва онажонимнинг меҳнатлари беқийсдир.

ОТАЖОНИМГА

Қани ўша бегубор ёшлик,
Билмай ўсдик не кўнгил гашлик.
Отажоним осмоним эди,
Ҳар бир куним эди қуёшлик.

Орзумизга қанот эдингиз,
Ўғлим, қизим, болам дедингиз.
Жаннатдайн боғлар яратиб,
Бизни ташлаб қайга кетдингиз.

Отажоним кўзларимда ёш,
Юрагимда армон ва ўкинч.
Мен кетарман эй дилбандларим,
Онаңизни асранг дедингиз.

Отажоним тинч ётинг, ота,
Ваъда берар ўғил-қизингиз.
Онажоним атармиз рози,
Бизни қўллаб юрсин руҳингиз.

Раъно АСКАРОВА,
8-ўрта мактаб ўқитувчиси

Иштихон шахри

ЎЗИМ СОВЧИ,

ланганда у газдан аллақачон захарланиб хушидан кетган. Бошқа хонада ётган уч қизим эса эшик маҳкам ёпиқ бўлгани ва форточко очкилиги учун захарланишмаган, аммо ёнғиндан анча қўрқувга тушгандилар.

Хотиним шифохонада вафот қилди. Ҳам жон, ҳам мол кетганлиги, уч норасида қизим етим қолганлиги қаттиқ таъсир қилди. Қоп-қора сақичдек сочларим бир ҳафтада мош-гуруч бўлди-қолди. Ишхонам, маҳалла-кўй, қариндош-уруғлар кўмаги билан киш бўлишига қарамай уй-жойимни эпқага келтириб олдим. Аммо, қизалоқларим онасиз қийналшарди. Энг катта қизим эндигона беш, ўртанча уч, кенжа қизим эса бир ярим ёшда эди. Опасингилларим, қайсингилларим навбати билан келиб, у-бу ишларга кўмаклашиб юришди. Ёзга бир амаллаб чиқдик.

Ўзим ўғай онанинг нонини еб катта

айтдим. Улар бўлишга куёвларининг аҳволига дилдан ачинишарди, ихтиёр уларда бўлганда тўй-пўйсиз ҳам қизларини бери юборишларини, аммо ҳамма гап қизнинг кўнишида эканлигини айтишди.

Бу орада қиз ҳам мактабдан келиб қолди. Ота-она қизларига вазиятни тушутиришди. Туман марказига борадиган бўлдик. Қиз машинага чиққандан сўнг, унинг ота-онасига: "Агар қизингиз куёб билан гаплашиб, розилик берса, уни бир йўла куёв билан олиб келиб нон синдириб кетамиз, агар қизингиз рози бўлмаса унинг ўзини таксида жўнатиб юборамиз", - дедим. Дунёда яхши одамлар бор-да, қаранг, ўшанда улар менга ишонди. Туман марказига етиб боргунча на қиз, на мен гапирардим.

Туман марказидаги ресторанинг холироқ гўшасидан жой олиб ўтирдик. Эр-мак учун музқаймоғу, муздек ичимликлар буюриб, аста-секин максадга ўтдим. Бошимдан ўтган барча қийинчиликларни гапириб бердим. Қиз ҳеч нарса демади... Гапимнинг охирида, унинг ота-онасига агар қизингиз рози бўлса ўзим олиб қайтаман, агар рози бўлмаса таксига солиб юбораман деганлигини айтиб: "Энди нима қиламиз, такси ушлайми ёки ўзим олиб бориб қўяйми", - деб сўрадим.

Қиз индамай ўрнидан турди ва кўчага чиқиб машинанинг эшигини очмоқчи бўлди. Эшиклар қулфланган эди. Очолмай менга қаради. "Шошганда лаббай топилайми" деганларидек, мен машина эшигини очай деб шунча калитни излайман, қани топилса. Калитни тепада, боя ўтирган столсимз устига ташлаб чиққан эканман.

Машинани ўт олдириб, "Қаёққа ҳайдай?", - дедим. Қиз ерга қараганча, "Уйимизга ҳайдан", - деди. Уйга эмас, уйимизга деганининг ўзидан қанчалик қувонганимни билсангиз эди!

Мен машинани туман марказидаги бозорга ҳайдадим. Кириб шунча гул қидираман, кошқийди топилса. Бу бозорда умуман гул сотилмаскан. Барибир, бир дўкандан ясама атиргулларни олиб устига энг қиммат атирлардан сепдим, ота-она-

ЎЗИМ КУЁВ

Бу воқеани танишим ҳикоя қилиб берган эди:

Ўзим газ хизматига ишлашимга қарамай, тақдирнинг ўйинини қарангки, ундан азият чеқдим. Газ тармоқларидан бирида кичкина авария содир бўлганлиги учун қисқа фурсатга тармоқни асосий қувурдан уздик ва беш-олти соат аварияни бартараф этгач, уни яна асосий тармоққа уладик. Нимагадир, кўнглим ғаш эди. Тонг саҳарлаб уйга жўнадим ва кўчамизга етиб келганимда ўт ўчириш машиналари турганлигини кўриб, бошимдан ҳушим учди.

Иш билан бўлиб, уйдагиларни гап ўчирилишдан огоҳлантирмаган эканман. Ёниқ қолдирилган аланга сўниб, тонг арафасида газ улангандан сўнг ошхона ва бошқа хоналар газга тўлган ва лампочка ёруғидан портлаш ҳосил бўлган. Хотиним ёнғин ичида қолганини ҳатто сезмаган. Чунки, ёнғин бош-

бўлганим боис, болаларимни ҳам ўғай она қўлига топширишни истамасдим. Аммо, ҳамма вақт ҳам одамнинг истаги бўлавермас экан. Ўртоқларим, ота-онам, ҳатто, қайнота-қайноналарим ҳам тезроқ уйланишимни маслаҳат беришарди. Аммо, уч қизимга озор бермайдиган онани қандай топаман?!

Яқинларим менга хотин излаб бева хотинлар ёхуд ўтириб қолган қизлар хабарини етказиб келишарди. Улар орасида Фарғонанинг Бағдодидан топилган номзод юрагимни жириллатди. Мактабда илмий мудири бўлиб ишлаётган бу қиз ўттиз ёшда бўлиб, ҳануз оила қурмаган экан.

Уйдагиларга бир айта олиб келай дедим-у, "Жигулим"ни Фарғонага ҳайдадим. Қизнинг уйда мени ота-онаси кутиб олишди. Уларга совчи бўлиб келганлигимни, бошига мусибат тушган куёв бола туман марказида бўлгуси келин билан танишиш учун кутиб турганлигини

ТУРМУШ ЧОРРАҲАЛАРИДА

сига, қизга кўнглим кетганча сарполар, ёғли патирлар-у, қанд-курслар, қовун-тарвуз, узун-қисқа шишали ичимликлар харид қилиб машинага босдим.

Қош қорая бошлаганда бўлгуси қайнотамникига етиб келдик. Улар йўлга қўзи тўрт бўлиб турган эканми, машина дарвозалари олдига етиб келмасдан пешвоз чиқшди. Қизларни машинадан тушди-ю, бошини эгганча, қип-қизариб ховлига кириб кетди.

Чол-кампир қувонишни ҳам, хафа бўлишларини ҳам билмасдилар. Қизи рози бўлмаган дейишса, уни мен машинада олиб келганим, рози бўлганмикин дейишса, куёв бола кўринмасди.

Харид қилган нарсаларимни қизнинг укаси ёрдамида ичкарига ташиб кирдик. Дастурхон атрофига ўтириб, қиз ҳам, куёв ҳам рози, гап фақат тўй кунини белгилашда эканлигини айтдим. Улар куёвнинг ўзи нимага келмаганлигини сўрашди. Мен куёв жуда уятчанлигини, Худо хоҳласа, тўйдан кейин улар билан танишиб олишларини, қизларига жуда маъқул келганлигини айтдим...

Хуллас калом, бир ҳафтада хотинли бўлдим.

Мана, беш йилдан ошди, тинч-тотув яшаймиз. Битта камчилигимиз - иккимиздан фарзанд бўлмади. Аммо, бу бизнинг бахтимизга соя ташлагани йўқ. Хотиним уч қизимни ўз фарзандидой кўради. Қайси бир йили хотинимга янги урф бўлган "томчи атлас"дан бир қийимлик совға қилдим. Ҳукуматчилик иши бошидан ошиб-тошиб ётса ҳам шу заҳоти атласни бичишга тушиб кетди. Тикувчиликда бало экан. Хурсанд бўлдим ва эртага хотиним янги кўйлақда товусдек бўлиб ишга боради, деб қувондим. Эртаси кунни қарасам, уччала қизининг эғнида мен олиб келган атласдан тикилган кўйлақлар... Томоғимга бир нарса тикилгандек бўлдим-у, секин кўшни хонага кириб, роса йилгадан...

Оллоёр БЕГАЛИЕВ

Бекобод шаҳри

ГАЗЕТХОНАЛИМИЗ ИЖОДИДАН

МЕНИНГ ДАРДИМ...

Ариқдаги сувлар каби оққиздирдинг,
Узун тунлар оймўмага боққиздирдинг,
Юрагимни гулханларга ёққиздирдинг,
Дардим, менинг дардгинам-эй, менинг дардим...

Кўзларимдан нурларимни ўғирладинг,
Қалб оташим ўчирдинг, сен ёмғирмидинг?
Тош бардошим синди, шунча оғирмидинг,
Дардим, менинг дардгинам-эй, менинг дардим...

Тушларимга бир бор кир деб сўроқладим,
Сенга қанча яқинлашсам, йироқладим,
Бу кун кўнгил ярадордир фироқлардан,
Дардим, менинг дардгинам-эй, менинг дардим...

Қаранг излаб Алпомишни илгамадим,
Бир сени деб Махжунларни тингламадим,
Лекин сенга керакмидим, англамадим,
Дардим, менинг дардгинам-эй, менинг дардим...

Зебо ҲАЙДАРОВА

Гулистон шаҳри

ЯХШИЛИК ҲАМ, ЁМОНЛИК ҲАМ ТИЛДАН

Подшо ўз вазирига дунёдаги энг ширин гўштдан кабоб қилиб келтиринг дебди. Боши қотиб ўйланди ўтирган отасини кўрган қизи ундан бунинг сабабини сўрабди. Сабабини билгач: "Шунга ҳам ота гўри қозихонами, битта кўйини сўйдириб, тилини кабоб қилиб олиб боринг, гуноҳкор қилса мен қафил", - дебди. Подшо гўштни еб: "Энди ёмон гўштдан кабоб қилиб келтиринг", - дебди. Вазир қизининг айтганини қилиб подшонинг олдига бу гал ҳам яна қўйинг тилини кабоб қилиб келтирган экан, подшо: "Қилган ишингиз жойида, бу сизнинг яхши билимдан эканлигингиздан далолат беради", - дебди. Шунда вазир: "Гуноҳимдан ўтсангиз, тўғрисишни айтий", - дебди ва подшога бу ақл кимдан чиққанини айтибди. Подшо вазири қизини қақирди: "Қизим, нима учун тилини ҳам ёмон, ҳам яхши гўшлар каторига санадингиз?" - деб сўрабди. Шунда қиз: "Подшоҳим, кишининг бошига яхшилик ҳам, ёмонлик ҳам тилидан келади", - деб жавоб берган экан.

Дарҳақиқат кимнингдир бепарволиги, кимнингдир меҳрибонлиги, бировнинг захарханда пичинги, бир оғиз ширин сўз кишининг саломатлигига, феъл-атворида маълум даражада ўз таъсирини ўтказди.

Тил инсон тафаккурининг маҳсули. У инсон маданияти, фикрий гўзаллиги, яхши, ибратли, ҳавас қилса арзийдиган фазилятларини юзага чиқарадиган воқеалар.

Инсон хаста бўлса, ўта нозик бўлиб қолиши ҳаммага маълум. Сўзлар борки, кишида қаноат пайдо қилиб кўларга кўтарари, ёки уни қора ер қилиб ўз домига тортади.

Қариндошларимиздан бири бемор бўлиб, шифохонага ётқизилди. Тунда у зинни ёмон ҳис қилиб навбатчи шифокорни қақирди. Шифокор уни текшириб кўрар экан: "Аҳволингиз жуда оғир-ку! Дарҳол қўшимча муолажаларни бошлаш керак", - деб ваҳима қилибди. Шу кундан бошлаб у зинни ёмон ҳис қила бошлабди. Кундан-кунга аҳволи оғирлаша борибди.

Бир куни палата шифокори беморнинг руҳан эзилаётганини кўриб сабабини сўрабди. У бўлган воқеани айтиб берибди. Шифокор уни яхшилаб текширибди, беморни тинчлантирибди. "Қамада бир асрни мўлжаллаб яшайверинг энди. Умрингиз узок бўлар экан", - дебди палата шифокори. Шундан сўнг беморнинг руҳи кўтарилиб соғая бошлабди.

Дона халқимизнинг "Ширин сўз жон озиғи" дейишини мазмуни ҳам ана шунда бўлса керакки, шифокорнинг бир оғиз ширин ўринли сўзи билан бемор умрига умр қўшилибди. Шу ўринда Алишер Навоийнинг "Мақбул-ул қулуб" асаридagi қуйидаги парчани келтиришни лозим деб топдим, "... Табиблар ўз касбида моҳир бўлса-ю, аммо бадфеъл, бепарво ва кўпол сўз бўлса беморни хар қанча муолажа қилса ҳам барибир уни дардига шифо бера олмайди. Табиат фанидан саводсиз табиб худди жаллоднинг шоғирди қабиридир. У тиф билан ўлдирса, бу захар билан азоблай-

"ОИЛА ВА ЖАМИЯТ" ЎГИТНОМАСИ

ди. Шубҳасиз жаллод бундай табибдан ахшироқдир: зеро у гуноҳкорларни ўлдирди, бу эса гуноҳкорларни ҳалок қилади..."

"Ширин сўзли моҳир табиб тан хасталигига шифодир, бадфеъл сержаҳл саводсиз табиб эса эл жонига балодир."

Ўғилчам кўшимнингизнинг ўғли билан уришиб қолибди. Қўшин хотин ўғлимнинг орқасидан қувиб кириб, шангиллаб кетди. Уйда меҳмон бор эди. Дарҳол олдига бориб, саломлашиб кўришдим.

Кўрмайсизми ўғлингиз набирани урибди. Қўлимга тушганида эди кунини кўрсатардим...

Бола-да, хохлажон, бугун уришади, эртага ярашади. Уйга кириб меҳмон бор эди бирга чой ичинг. У меҳмоннинг ҳам хўрмат қилмай яна шангиллаганича чиқиб кетди.

Мен меҳмонни олдида анча мулзам бўлиб қолдим. Зеро бу кўшимнинг урушмаган одами йўқ, ҳатто кўчасидан ўтаётган бегона болаларга ҳам захрини бир сочиб олади. Еши 60 ларга бориб қолган хаё, ибо, назокат етишмайди.

Шу боисдан ҳам кишилар орасидаги хушмуомалалик, уларнинг бир-бирига меҳр-оқибатлик бўлишга ундайди. Хушмуомалалик одатларини, кишиларни ҳурмат қилиш, шафқат ва ҳамдардлик ҳиссиётларини биз фарзандларимиз калбига жуда ёшқандан синдиришимиз лозим.

Зеро, донолар доноси ҳазрат Алишер Навоий айтганларидек: Сўз қаттиғи эл кўнглини озор айлар. Юмшоғи кўнгилларни гирифтор айлар".

Махфузахон РАҲИМОВА, журналист

Фарғона вилояти, Ўзбекистон тумани

ҚАДАМИНГИЗНИ ЎЙЛАБ БОСИНГ...

"Қандай қилсам ундан қутуламан?" - 33-сон

ЭСЛАТМА: Уч фарзандим, эрим бор. Боғчада тарбиячилик қиламан. Эрим ўқув даргоҳида муаллим. Топиш-тутишимиз менинг аёл сифатидаги орзу-ҳавасларимга етмасди. Лекин бир эркак (фирма бошлиги, у ҳам оилали) билан танишиб қолдим... У менинг тилакларимни амалга оширди - зебзийнатлар, чиройли кийимларга эга бўлдим. Лекин катта ўғлимга келин туширдигу, виждоним қийноқда қолди. Бу йўлдан қайтмоқчи бўлдим. У эркак эса, мен ундан воз кечсам, ҳамма гапни қудаларимга айтиб бермоқчи...

X.

ТАХРИРИЯТДАН:

Ишончимиз комил, сарлавҳани ва эслатмани ўқидингиз-у, "Э, яна ўша гапми?" деган фикр кўнглингиздан кечди. Тўғри, ўша дил изҳоридан сўнг газетамизда қайта-қайта аксадолар эълон қилинди. X.нинг бошига тушган савдо-синаотни ҳар ким ҳар томонлама муҳокама қилди, ҳар кимнинг фикрида ўзига хос ҳулоса бор эканлигидан ҳаммасини чоп этдик. Акс садолар жилдини кўздан кечирарканмиз, X.га ёзилган яна бир талай хатларга дуч келдик. Буларнинг ҳам ҳар бири қай бир куюнча муҳлисимиизнинг кўнглини нидоси... Кўнгил муқаддас, сўз муқаддас... Биз бу борада шундай фикрдамыз ва шу йўриққа ҳаммиша риоя қиламиз.

Инсон бошига савдо тушган ҳар қандай ҳолатда, ҳар қандай шароитда маслаҳатта, насиҳатга муҳтожлик сезади. Ҳаёт эса давом этаверади. Яна кимдир, қандайдир худди X. кечирган ҳолатни кечираётгандир, балки шу йўл бошида тургандир. Унга йўл-йўригимиз, огоҳлантирувчи сўзимиз керакдир. Шундай андиша, шундай бир ният билан анча вақт ўтиб қолган бўлса-да, дил изҳорларига битилган акс-садоларни қисқартирилган ҳолда бераверишимиз керак, деган фикрга келдик.

X. масаласидаги воқеага нисбатан юртдошларимиз яқдл фикр билдирдилар: сабр-қаноатли, шарм-ҳаёли, садоқатли, эътиқодли, меҳр-шафқатли аёлгина - ўзбек аёли деган номга лойиқдир. Акс ҳолда халқимиз бундай аёлни ҳам, бундай эркакни ҳам қоралайди, кечирмайди, лаънатлайди. Ўзбек эркакни ҳам мард, танти, ўз оиласи, фарзандларига меҳрибон, паноҳбон бўлмоғи керак.

Инсон Худодан кўрқиб, бандадан уялиши керак экан. Тўғри, одам яхши кийиниб, тилло тақинчоқлар тақриси келади, лекин X. биласизми, сиз танлаган йўл орқали эмас. Кўрпага қараб оёқ узатиш керак.

Мен олий маълумотли аёлман. Маълум сабабларга кўра ҳозир ишламаяпман. Яхши таъминланган оилада ўсганман. Яхши еб, яхши кийиниб ўсганман. Отам бизни фақат меҳнат орқасидан ҳалол тарбияладилар. Лекин, мен камбағалроқ оилага келин бўлдим. Отам бизга сабр-тоқатли бўлишни ўргатганлари учун ҳамма нарсага сабр қилдим. Ахир, мен яхши еб, яхши кийиб юрган қиз эдим, нега бундай юришим керак, деб ўйламадим. Чунки, олдимда 3 та фарзандим бор. Улар менинг бойлигим. Борини озода, ҳалол, ўрнига қўйиб тежаб ишлатса бўлади-ку. Нега энди яхши яшаш учун бировнинг эрини йўлдан уриб, ҳаром иш тутиш керак?

Ундан кўра кўпроқ меҳнат қил. Меҳнатга яраша ҳақ оласан. Ўзбек аёлига уят эмасми, баданини сотиб, яхши яшаш? Бу кундан ўлгани яхши. X. нинг эрига ҳам ҳайронман. 4 йилдан бери хиёнатини билмаганига яраша, оддий маошга шунча қимматбаҳо нарсаларни олиш қийинлигини наҳотки билмасми? Шунча нарса уйда пайдо бўлса-ю, у бепарво бўлса? Ҳайронман. Хўп, эрингиз содда ҳам дейлик, лекин сиз эрингизни шунчалик оёқ ости қилишингиз яхшимми? Ўша эркакдан олган ҳар бир совғангиз эрингизни устидан ағдарилган мағзава эмасми? Майли, олган нарсаларингизни "ҳаққи"ни тўлагансиз. Энди фарзандларингиз, эрингиз, қудаларингиз билса нима бўлади. "Бузук", "беҳаё" - деган номни оласиз.

Аёл киши ўз қадрини билиши керак. Бу ўткинчи дунёда ҳаммаимиздан яхши ном қолсин.

Ўша эркакни мард, деб атабсиз. Аслида уни номард деб аташ жоиздир. Тоқай, бошқа эркаклар бу йўлдан бормасинлар. Шундай ҳам мард, пок, жасур, инсонпарвар, оқил эркаклар танқис бўлиб бормоқда. Хар ким ўзи қазиган чоғга ўзи қулайди. Энди юрагингизни тилка-пора қилишингизни фойдаси йўқ.

Дилором ЙЎЛДОШЕВА

Тошкент

Дунёнинг ишларига, унинг мураккаблигига, аслида бир кам дунё эканлигига ҳаммиша ҳайратланиб яшайман. Гоҳида қўшиқчи хонанда Ю. Усмоновнинг "Узат дейсан, бер дейсан, ҳеч қўймадинг одамзот. Туя тўйди, фил тўйди, сен тўймадинг одамзот", деган қўшиғи хаёлимни олисларга етаклайди.

Аслида биз одамлар ўзимизнинг онгимизни вақтида ишлатмаймиз, сўнгра пушаймондан "Мени шайтон йўлдан урди" деймиш. Шу шайтоннинг йўлига киришга ким сабабчи? Иймонимизнинг бут эмаслиги эмасми?!

Энди фақат билиб-билмай қилган хатоингизни ювиш учун савоб ишлар қилинг. Бу ёғига виждонингизни пок тутинг. Қалбни поklang, "аёл" деган буюк номнинг салмоғин оқланг, ҳаё-иффатни сақланг.

Гавҳар АБРОПОВА

Ғиждувон шаҳри

X. опа, фарзандлар ота-оналаридан ўрнак олишади-ку, ахир... Энди айтинг-

чи, сиз фарзандларингизга қайси тил ва дил билан тарбия бера оласиз, виждонингиз қийналмайди? Сиз ҳам, сиз мақтаб ёзган "мард" эркак ҳам тарбияга муҳтож, кўзи, қалби кўр, худбин инсон экансизлар! Ҳалол, пешона тери тўкиб топилган пулни ҳеч бир эркак кўчага сочмайди, демак у ҳаром йўл билан топилган пуллاردир.

X. опа, энди сиз ҳам нима қилиб бўлса-да, бир амаллаб бу йўлдан чиқиб кетинг. Эндиги қадамингизни ўйлаб босинг, "ёпилғик қозон ёпилғиғича қолсин", эл-юртга, оилангизга шарманда бўлмаслик учун ўша одамдан имкон борича узоқлашинг. Вақтингиз топилса яхши-яхши китоблар ўқинг. Чинакам мўмин-мусулмон, тўғриси, иймонли, ҳалол, меҳнатсевар одамлар билан дўстлашинг. Сиз онасиз, энди келгуси ҳаётингизни фарзандларингиз қамолига бағишланг. Тўғри йўлдан адашманг.

Лобар ЭРГАШЕВА

X. опа, дил оғритиш жуда катта гуноҳ ҳисобланади. Лекин барибир кўнглимдагини... ёзаёпман. 3 фарзандингиз бор экан. Қандай қилиб сиз уларга, кўзига тик қараб онаман деб тарбия бераёйсиз. Агар бевафолигингизни фарзандларингиз билиб қолса, уят-номусдан бошини кўтариб юриша олмас керак. Сиз "ҳамма аёллар пулга, тиллага, кийим кечакка ўч бўлади" дебсиз. Мени онам умуман тиллага қизиқмайди, пуллари бўлса фойдали нарсага сарфлаб, йўқ бўлса фақат шукр қилиб яшайдилар. Умуман нолимайдилар. Тўғри, менинг дадам катта лавозимда ишлайдилар, онам эса умуман содда аёл. Аёл киши учун бойлиқдан ҳам олдин оиласи, орномуси афзал бўлиши керак. Тўғри, пул ҳаммага керак. Усиз ҳам яшаш қийин. Лекин ҳалол меҳнат билан топсангиз яхши бўларди. Сизга ота-оналар ўз фарзандларини яхши тарбиялайди, деб ишониб ташлаб кетишади. Сиз эса... Энди ўзингизни тарбиячи деб ҳисобламангиз ҳам бўлаверадим. Чунки сиз бировни ҳақиқа кўз олайтирибсиз, ахир у эркак бировнинг севикили ёри, фарзандларининг севикили отажонисини-ку!

Ҳиёнат энг катта гуноҳ ҳисобланар экан ва етти пуштигача ўтаркан. Битта сизларни айбингиз, хатоингиз, қариндош-уруғларга ҳам гуноҳ сифатида ўтаркан. Ҳозир сиз каби енгил табиатли аёллар туфайли оилалар бузилиб, фарзандлар эса отаси ёки онаси бўла туриб етим бўлиб қолмоқда, бунга эса энг аввало "АЁЛ" айбдор. Мақол бор-ку: "Фунажин кўзини сузмаса, буқа ипини узмайди", - деган.

Мухайё МУҲАММАДЖОНОВА

Тошкент шаҳри

Сиз "яхши кийинишни, яхши ейишни хоҳламаган аёл йўқ", - дебсиз. Менимча гап аёлнинг кийинишида эмас, аввало инсонни маънавий дунёси бой бўлсин. Қолаверса ҳамма аёллар ҳам эгри йўллар билан пул топиб, кийинишгаётганлари йўқ. Бизни аёлларимиз орасида оддийгина қўйлақ кийиб, бориға шукр қилиб юрганлар ҳам бор. Бундай аёлларимиз доимо хотиржам юришади. Қачондир оиласига қилган хиёнатни билишиб, шарманда бўлишларидан қўчиб яшаймайди. Энг асосийси уларни кийимлари эски бўлса ҳам қалблари доимо тоза.

Мунира АБДУЛЛАЕВА

Фарғона вилояти, Бешарқ тумани

X. опа, баъзи аёллар битта тирноққа зор. Сиз эса...

Сиз на фарзандларингиз қадрига ва на турмуш ўртоғингиз қадрига етдингиз.

Мен сизга Аҳмад Яссавийнинг ушбу тўртлигини эслатмоқчиман: **Нафсим мани йўлдин уриб, хор айлади, Термутириб халойиққа зор айлади.**

Зифр айттирмай, шайтон бирла ёр айлади, Ҳазирсан деб, нафс бошини янчдим маню.

ДИЛБАР

Марғилон шаҳри

X. опа, иродасиз аёл экансиз. Сабр-қаноат қилмагансиз. Вақти келиб эрингиз тополмаган ўша кўл кири бўлган пулни ўғилларингиз топиб сизни хурсанд қилган бўлармиди? Қариликни гаштини виждонингиз қийналмай сурган бўлармидингиз?

Бу йўлга қираётганингизда фақат эҳтиёжингизни қондиришни ўйлагансиз. Ҳеч кимдан маслаҳат сўрамагансиз-ку... Энди маслаҳатга зор бўлиб қолдингизми?!.. Ўзингиз пиширган ошни айланиб ҳам, ўргилиб ҳам ўзингиз ичасиз.

НАРГИЗА

Тошкент

Аёл - оила чирогои эканини билиб туриб, шу нопок йўлга кирдингиз. Эртанги кунда сирингиз ҳаммага ошкор бўлса биринчи бўлиб турмуш ўртоғингиз, ўғилларингиз, келинингиз олдида ким деган одам бўлдингиз? Энди улар сизни ОНА дея олармиканлар?

Келин билан қайнонанинг тўпроғи бир жойдан олинади деган гап бор. Келинингиз сиз юрган йўлдан юрмасин, лекин келинингиз ҳам ўлгингизга хиёнат қилса нима қилардингиз?

Арғумоқда ёл йўқ деб, Йўлга ташлаб кетманглар. Эр йигитда мол йўқ деб, Ёвга ташлаб кетманглар.

Н. ва О.

Сурхондарё вилояти

Сиз яхшиси ҳаммасини ўзингиз, ўғилларингизга айтинг. Хечдан кўра кеч деганлар. Ўғлингиз балки сизни кечирар, балки кечирмас. Лекин эскилар айтишади-ку, ўша ҳаромликнинг қасофати-га "кимдир" қолар эмиш. Балки ўғлингизни оиласи бузилиб кетар, балки келинингиз бунча тўғри тушунар. Гапим оғир ботмасини, ўйнашга ишониб яна тагин эрсиз, оиласиз қолиб ўтирманг. Мен ҳали сиздан анча ёшман. Мен ҳам сизга ўқшаб катта-катта егим, кийингим келади. Бировдан олдинроқ, бировдан кейинроқ яшаб юрибмиз. Ёмон йўлга юришдан Худонинг ўзи асрасин.

ИШБУВИ

Ғузур тумани

Дунёда бировни айблашдан, гуноҳкор қилиб қўйишдан осон иш бўлмас керак. Одамлар ҳам албатта биринчи ўринда X. опани айблаганса керак. Лекин у ҳам инсон, бошқалар каби ширин ҳаёт кечириб, турмуш ўртоғининг суюкли ёри бўлишни хоҳлайди. Умид билан бир ёстикқа бош қўйган инсондан ҳеч бўлмаганда бир оғиз илиқ гап, меҳр-муҳаббат кўрмаган қалбини бошқа бир кўнглига топиради. Тўғри, мен уни ҳам оқламоқчи эмасман. Арзиман мол-дунё учун ўз аёллик шаънини поймаётган. Лекин бунинг учун X. опанинг бир ўзини айблаш ҳам нотўғри. Вақти келса тўрт оёқли от ҳам тўғри йўлда қоқилиши мумкин.

Мен ҳаётни кузатиб шуни англадимки, аёлга биринчи навбатда эҳтибор зарур экан. Келинлар, хурматли эркаклар, турмуш ташвишларини бир оз четга суриб озгина аёлнингизга меҳр кўрсатинг. Сизнинг бир оғиз илиқ сўзингиз улар учун ҳар нарсадан ортки.

БАҲОР

Тошкент вилояти

ШАБРИҚЛАР ВА ЭВЛОҲЛАР

Хурматли омажонимиз!

СУЛАЙМОН!
Сизни туғилган кунингиз билан ёни дилдан муборакбод этамиз.
Бахтинизда ҳамма соғ бўлсин.
90-я кўриб роҳатингизни кўриб юрсин.

Турмуш ўртоғингиз
Маъруфжон,
фарзандларингиз
Улугбек,
Нилуфар, Хадича,
Сулаймон

Меҳрибон ойижоним!

Сизни 20 май - таваллуҳ кунингиз билан ёни дилдан тавбриқлаймиз. Ўзларингизнинг бахтиниз доимо соғ-омон бўлсин. Умрингизда умр қўнмаверсин. Оллоҳ биз фарзандларингизни доимо хизматингизда бўлишингизни насиб айласин.

Оиламиз номидан Лола

Жондан азиз қизимиз Нузира!

16-бахорини муборак бўлсин. Оллоҳдан сизга соғлиқ, узоқ умр, ғайбатдан қўқоқ, севадан касбиини эгаллашингизни тилаймиз.

Муҳаммадҷоновлар оиласи

Азиз падари-бузрукворимиз Муҳаммадҷонов Тўлаган Муҳаммадҷонович!

Сизни кутлуз 67 ёшга шўнлигингиз билан тавбриқлаб, Оллоҳдан соғлиқ, узоқ умр тилаймиз. Омажонимиз Назифахон аёл билан кўча қаринлар. Фарзандларингиз, келинларингиз, набираларингиз

Азиз онажонимиз! Акажоним Хусниддин ва қизимиз Шаҳнозахон!

Шабаллуҳ кунларингиз муборак бўлсин! Сизларга узоқ умр, бахту-саодат, соғлиқ тилаймиз.
Собир ота, Рамзиддин, Шоира, Гулноза, Дилфуза ва Алишер

Хурматли дўстим Муҳиддин!

Сизни 21-май - туғилган кунингиз билан қўнлайман. Доимо соғ бўлсин. Чексиз ҳурмат билан дўстингиз

Азиз умр йўлдошим ХОСИЯТХОН!

Шабаллуҳ айёмингиз билан ёни қалбдан қўнлайман. Қўнли меҳрингиз қаҳқамга дармон, бу ёлва умрингиз нуфурга тўласин. Ўйлабмасин жафороҳ, бўлмастин хўжфон, Шабаллуҳ кунингиз муборак бўлсин!

Турмуш ўртоғингиз Абдураҳул ҒУЛОМОВ

ОҚ ДОҒ ХИЁНАТ БЎЛАРКАН

Таниш овоздан қувониб кетдим:
- Сизга гапим бор эди, опа...
- Бўпти. Эртага келақол. Ҳеч ким бўлмади. Ҳизимиз ўтирадим.
Эртасига уни кўриб ҳурсандиғимдан асар ҳам қолмади.
- Болаларинг яхшимиз,- дедим хавотир аралаш. У "шукр", дедию синиққина жимлайиб, гап бошлади:
Бир ойна аввал туш кўрдим. Ўша кун эрим хизмат юзасидан Тошкентга кетган эди. Соат ўнларга бориб, юрагим бир шошиди. Тушимда десам узоқдай бўлади, буни қандай таърифласам экан. Туш билан ҳушнинг оралиғидаги бир ҳолда кўраётган эмишман. Шундай қўлимга қарасам, қўлимда кичкина оқ доғ бор эмиш. Бунақа касали бор одамларга сира ҳам қулмаган эдим-ку. Нимадан бўлди, энди бу кетармикан, дея ҳажа бўлганча бошқа бир хонага ўтсам, у хонада бир ўрин солинган эмиш. Кўрпани кўтариб қарасам, эрим бир аёл билан ётган эмиш. Аёл яқин қариндошларимиздан бири эмиш. "Нима гап!" дея олибман титраб-қақшаб.

- Нима гап! Ўнгимда ҳам титраб-қақшаган кўйи туриб кетдим. Яратганга таваллоот қилдим. 14 йил мобайнида отаётган тонгдан ҳам, ботаётган кундан ҳам тиландим: ўзинг севгимизни пок асра, покиза асра. Билмадим менинг беадад муҳаббатимга қодир Худонинг қаҳри келдимикан, ўша тунда Лайлатул-қадрлардан тилаб-тилаб топган бахтинми, Сулаймон тахтинми йўқотиб қўйдим...

- Сенга шундай туюлгандир-да?
- Йўқ, опа. Қанийди шундай бўлганда. Хаёл алдаши, фол алдаши мумкин экану, лекин туш алдамас экан. Орадан бирор соатлар ўтиб, эрим келди. Шундай бир қарадим гапирарга мажолим қолмади. Эрим ҳам бир сўз демай оёқларимга бош қўйиб йиғлади: "Мен... Мен... бир адашдим, кечир."
- Бир неча кун туз тотмадим, тотолмадим. Йиғлаб бақариб-чакириш тугул гапирарга овозим чикмай қолди. Ақлдан оза-япманов дедим. Воҳ, бахт шундай ширин бўларканда. Ранг-рўйимга қараб болалар ҳам ғамгин бўлиб, ўйнамай шивирлаб гаплашадиган бўлиб қолишди. Уларга қараб баттар хўрландим. Бир оқшом эрим яна ёнимга келди:
- Ўзимдан шундай нафратланаман. Қанийди сен мени кечирсанг... Ниҳоят тилим қалимга келди:
- Ким эди у?..
- Танимайсан. Бегона, бетайин бир аёл. Яхши аёл юрмайди-ку. Сен буни хиёнат деб ҳисоблама. Бу бир...қандай тушунтирсан экан?. Кўнда рўйхуш бермай, ўзингни олиб қоча-верганингга бир хил ўйларга бордимми. Қандай кўп ичиб, қандай йўлдан оздим билмайман. Ишон, қайтиб бу ифлос йўлга йўлламайман. Йўласам, мана, Тангри шохид, кўзларим оқиб тушсин. Фақат сен кечир... Утинаман, хиёнат деб ҳисоблама... Хануз кўл-оёқларимда мадор йўқ эди. Куч билан кўзларига қарардим. Эҳ, уни 14 йиллик кадрдон кўзларини, гавҳариди оқ доғ-ғуноҳ ётган кўзларини ҳам бағримга босгим, ҳам туфлаб юборгим келарди.Кўз олдим қоронғилашиб, аламдан инграб юбордим: Ё Оллоҳ! Ўзинг бир йўл кўрсат!..

- Кейин-чи?
- Эрим аввалгидан ҳам меҳрибон бўлиб қолди. Лекин энди кўнглим совиб кетгандай. Гўёки жониз жасадим гоҳ балконга, гоҳ ошхонага ўтиб юргандай. Ишлаб ишлагандай бўлмайман. Ухлаб роҳат топмайман. Ишқилиб болаларим учун яшайман-да, нима қилай бўлмасам?..
- Кўй энди. Ўзи иқор бўлиб, пушаймон бўлибди. Аввал Худо кечирсин де. Беайб парвардигор. Яхши от ҳам бир қоқилади дейишади-ку. Аёл кўнгли гул деймизу, эр кўнгли ўша гулдан ҳам нозиклигини нутиб қўямиз-да. Бу ноҳушликни нутиб яхши-яхши ниятлар қил, "Болалар учун яшайман-да". Унинг сўзларидаги қаҳр, дард, алам менга ҳам бирпасда "юқади". Унга таскин берган бўламану шабнамдай ғўзал оилага, муҳаббатли дилларга оқ доғ тушганидан юрагим эзилиб, қаламим қалтираб кетади. Ботаётган кунга қараб, тилларим бот-бот илтижо этади: Илоҳо, энди ҳеч қачон бирорта ҳам аёлнинг тушларига оқ доғ кирмасин!

Савдина БОБОМУРОДОВА

"ХАДИЧА САЁХАТ" ФИРМАСИ ЎҚИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

3-ОЙЛИК Бичиш ва тикиш (3-6 ой). Бухгалтерия. Уй хамшираси. Радио-телевизор устаси. Инглиз тили, араб тили, рус тили, ўзбек тили.
2-ОЙЛИК Қандолатчилик. Сартарошлик. Массааж.
Тел: 98-71-98

Манзил: Янгиобод даҳаси. Мўлжал: "Янгиобод" кинотеатри. Авт: 30, 119, 5, 61, 23, 26, 39. Маршрут: 45, 18, 57, 39.

"ДИЛОРОМ" ўқув маркази таклиф этади:

- 2 ойлик:**
    - Компьютер билимлари.
    - Замонавий бухгалтерия ҳисоби.
    - Зардўзлик - бухороча.
    - Тикиш-бичиш, моделлаштириш.
    - Аёллар ва эркаклар устки кийимларини тикиш-бичиш, моделлаштириш.
  - 3 ойлик:**
    - Компьютерда бухгалтерия ҳисоби.
    - Инглиз тили (бошловчилар ва давом эттирувчилар учун).
- Манзил: Абай қўчаси, 4 "А"-уй, 1-қават, 114-хона. Тел: 144-03-25; 125-19-15. Мўлжал: "Алишер Навоий" метро бекати.**

Хурматли Собиржон Носирович!

Сизни 20-май - таваллуҳ айёмингиз, яъни 39 баҳорингиз билан ёни қаҳқамдан ва самимий қўнлаймиз. Умрингиз узоқ бўлсин. Уйлаган ҳар бир эзу нишларингиз ҳамроҳингиз бўлсин.

Фарзандларингиз қамолани кўриб юрсин. Сизга омад ҳамма ёр бўлсин.

Қамол эҳтиром ила Гоарик (Гаяла опа) Гавсияхон, Юлдузхон

Хурматли азиз дадажонимиз Маматмирзо Азимов!

Сизни ёни эҳтиром ила кутлуз таваллуҳ айёмингиз билан муборакбод этиб, сизга Оллоҳдан мустақкам соғлиқ, бокий умр, бахтинизда ҳар доим баркамал ва бот-коти бўлиб юришингизни сўраймиз деб, қизингиз Гулноз ва ўғилларингиз

Меҳрибон укажоним Обиджон!

Сени 17 ёшга билан тавбриқлайман. Соғ-омон бўлсин. Хайида ўз йўқингни топшида омад ёр бўлсин.
Опанг Лола

Укам Азизжон!

Туғилган кунинг билан тавбриқлайман.
Опан Марғуба
Қарши шаҳри

ТАБИАТНИНГ ЭНГ НОЁБ НЕЪМАТИ

Сухбатдошимиз Республика-мизнинг таниқли физиолог олими, биология фанлари доктори, профессор Шониёз ҚУРБОНОВ.

- Шониёз ака! Болаларни дунёга келган кундан тўғри овқатлантириш зарур, бунда она сутига тенглашувчи неъмат йўқ дейишди, шу ҳақда маълумот берсангиз...

- Она сутти ўз таркиби, шифобахшилиги, экологик тозаллиги жиҳатдан бошқа моддалар билан алмаштириб бўлмайдиган даражадаги ноёб озуқадир. Она сутти таркибидея ёш организмнинг ўсиб улғайиши учун зарур, осон ҳазм бўладиган озиқ моддалар (оқсиллар, ёғлар, қарбон сувлар), биологик фаол моддалар, ферментлар ва минерал моддалар мавжуд. Сут таркибидеяги оқсиллар, ёғлар жуда тез ҳазм бўлади. Шунингдек, сутдаги қарбон сувлар энергия манбаи ҳисобланади ва боланинг ичак микрофлорасини яхшилайди. Шунинг учун она сутидан баҳраманд бўлган бола организми яхши ўсади, жисмоний ва ақлий жиҳатдан баркамол бўлиб етишади.

- Она сутининг витаминларга бой ва осон ҳазм бўлишига қарамай, эмизликчи болаларнинг касалликларга чалиниш ҳоллари ҳам учраб туради...

- Она сутидея турли вирус ва микробларга қарши қурашадиган моддалар бор. Айниқса, оғиз сутига тўйинган бола организми яхши ривожланади. Ташқи таъсирларга чидамли бўлади. Она сутидеяги лизоцим моддаси боланинг организмидеяги микробларни ўлдириб, фойдали микробларни ҳимоя қилади. Бундан ташқари она сутидея турли касалликлардан муҳофаза қилиб турадиган моддалар анчагина. Шунга қарамай, бола баъзан ҳароратнинг кўтарилиши, оч қолиш, тўйиб овқатланмаслик, она-

САЛОМАТЛИК

нинг овқатланиш режимида риоя қилмаслиги ва бошқа сабаблар натижасида касалликка чалиниши мумкин. Баъзан сутдаги шакар молекулалари ҳазм бўлмай қолади. Натижада боланинг ичи кетиб, ёш организм ўсишдан тўхтайдиган ва озиб кетади. Бундай ноҳушликларнинг олдини олиш учун онанинг ўзи овқатланиш режимида жиддий риоя қилиши ва болани ҳам вақтида эмизиши зарур.

- Болаларда учрайдиган баъзи хасталиклари она ҳомилдорлиги даври билан боғлайдилар...

- Она ҳомилдорлик пайтида истемвол қиладиган овқатда суррункали ҳолда оқсил тақчиллиги кузатилса, уллардан туғилган болаларнинг ошқозон-ичак тизимида ҳам асосий озиқ моддалар, жумладан сутнинг ҳазм бўлиши заифлашади. Шунинг учун она ҳомилдорлик вақтида овқатланишга ва бошқа тартибларга амал қилиши, асабийлашмаслиги шарт.

- Сигир сутти аёл сутининг ўрнини боса олмайди, дейишади. Уларнинг фарқи нимада?
- Аёл сутти оқсилларининг таркиби жиҳатидан сигир сутидан фарқ қилади. Аёл сутидея оқсиллар (альбумин билан глобулин) кўпроқ бўлади. Агар аёл сутидея альбумин билан глобулин умумий оқсил микдорининг 69,7 фоизини ташқил этса, сигир сутидея 22,1 фоизини ташқил этади. Аёл сутти таркибидея липаза ферменти сигир сутиникидан 15-20 баробар фарқ қилади. Минерал моддалар ва микроэлементларнинг микдоридея ҳам фарқ бор. Аёл сутидея темир микдори сигир сутидеягидан 2-3 баробар, шакар микдори эса 2 баробар кўп. Шунинг учун аёл сутти болалар организмидея тезроқ ҳазм бўлади.

Она сутидеяги кислоталар озиқ моддаларни синдиришда ва бола организмидея касалликларга қаршилигини кучайтиришда муҳимдир. Аммо ҳаётда шундай ҳолатлар ҳам бўладики, баъзи оналарнинг сутти етишмайди. Натижада бола сунъий овқатлантирилади. Бу эса боланинг ўсиши учун ўта салбий таъсир кўрсатади. Бола кўп касалланади, нимжон бўлиб, улларда сутга нисбатан аллергия касаллиги кўзгалади. Бундай болаларнинг балоғатга етиш даврида ҳам сунъий овқатланганининг таъсири сезилиб туради. Демак, она сутти табият инъоми этган беқўёс, мўъжизакор неъмат ҳисобланади. Шундай экан бу ноёб озуқадан гудақларимиз баҳраманд бўлиб ўсишим.

- Мароқли сухбатингиз учун сизга ташаккур!
Сухбатдош: Содик МҮМИНОВ

Дунё чархпалағида кимдир олдин, кимдир кейин айланаркан, баъзан қоқилади. Гоҳо эса ўйламасдан нотўғри ишларга қўл уриб боши тошга тегади. Редакцияга келган мактубларнинг аксариятида аёллар ўз муаммоларини, хато, қамчиликларини ёзишга кўнигиб қолганмиш. Уларнинг афсус-надоматлари ҳақида ҳам кўп мақолалар эълон қилганмиз. Бугун кўлимдаги мазкур мактубнинг эгаси эса ёш йигит бўлиб, қалтис қадами оқибатида ҳаётда эришган барча нарсасидан махрум бўлганини куйиниб ёзибди. Мактубни ўқиб

чиқиб ўзимиз баъзан қадрига етмаган нарсалар ҳақида ўйладим. Аттанг! Кечагина оиласи, ёру-дўстлари, маҳалласида обрў-эътибор билан ўйнаб-кулиб, энди туғилажак фарзандига исмлар танлаб қувониб юрган йигитнинг умри кутмаганда зулматга чулганса...

Очигини айтганда, дунёдаги ҳар бир қилмишимиз, хатоларимиз эвазига аччиқ йўқотишлар билан ҳақ тўлаймиз. Ҳаётнинг одил ҳақиқати ҳам шундай. Лекин... Мана бу мактубнинг ҳар сатридан юрак қони, надомат, кўз ёшлари томчилайди...

Мен-ку қилган ишимнинг нотўғри эканлигини тан оламан. Лекин ўша қизлар-чи? Ярим тунда кўчага чиқиб кетаётган қизларни ота-оналари нима учун тўхтамадилар? Яхши қизлар бўлса нега энди бемаҳалда кўчада юришади? Бундай қизлар нима учун ўз қилмишлари учун жавоб бермайдилар? Ахлоқсиз қизларга нега қонуний жазо қўлланилмайди? Ўзимга-ўзим шу саволларни бераман, беравераман.

Мен ўз қилмишим учун жазо муддатимни ўтаб юрган вақтимда хотиним ўғил туғди. Энди мен уни қачон кўраман, билмадим. Балки у улғайганида отасининг, яъни менинг ўйламай қилган

қилиб адашиши, яна хатосини тўғрилаши ҳам мумкин-ку! Мен эса шундай қоқилдимки, унинг зарбасидан оғзи бурним қонга тўлиб, ерларчин бўлиб йиқилдим. Энди менинг кўнглимга фақат оппоқ қоғозлар қанотида келадиган мактуб, онаминг соғинч мактубларигина таскин беради. Ваҳоланки, мен уларнинг бағрида ўйнаб-кулиб юришим, уларни доғу ҳасратимда қолдирмай яшашим, ўғлимга тўйлар қилишим, укаларимга бош бўлиб уйлантиришим мумкин эди. Бўлар иш бўлди. Лекин...

Ўзим тенги ёшларга, умуман йигитларга шундай демокчи эдим. "Эҳ, йигитлар, тенгдошларим! Ўз оилангиз,

Мактубларингиздан бири...

"ЙИГИТЧИЛИК ДЕМБАНУ, ОХИРИНИ ЎЙЛАМАБМАН!.."

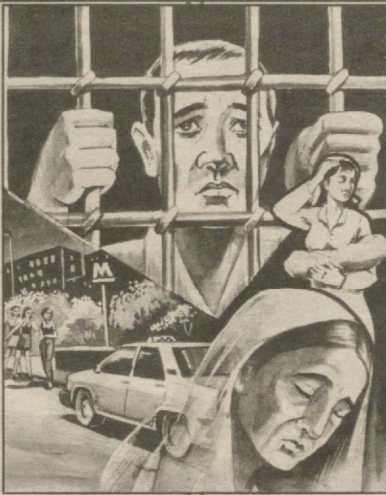
"...Азиз таҳририят! Мен Тошкентдаги Яққасарой туманида ота-онам, тўрт укам, бир мажруҳ синглим ва яқинда она бўлажак хотиним билан тинч яшаб юраддим. Ижарага машина олиб таксичилик орқасида оиламизни таъминлаб туравердим. Ўтган йилнинг май ойида ўйламай қилган бир енгилтаклигим оқибатида тинчимдан ҳам, бахтимдан ҳам бир кунда айрилиб қолдим. Бунга ўзим, фақат ўзим айбдорман. Бу хатни ёзишимдан мақсадим эса шояд мендек ўйламай иш қилгувчи ёш йигитларнинг кўзлари очилса... Халолликнинг қадрини билишиб, хиёнатдан ўз йиғиришса-ю, қинғир ишнинг охири бир куну вой бўлишини ўз вақтида тушуниб олишса.

Бу воқеа ўтган йилнинг 9 май куни содир бўлди. Мен эрталабдан ишга чиқиб машинада одам ташиб, пул топиб юргандим. Сахарда ишга чиққаним боис, кеч соат 12ларда уйга қайтаётгандим. Ойбек метросида уч нафар ёш қизлар туришган экан. Машинамни тўхтайтишди. Ёш қизлар "кўчада қолиб кетмасин бе-маҳалда, олиб бориб қўйай айтган жойларига", - деган ниятда уларни олиб кетдим. Лекин улар ҳали у адресга, ҳали бу адресга олиб бораверишиб тонгини ҳам оттиришди. Чарчаганлигим, дам олмаганим сабабли жahlим чиқди. Улардан кира ҳақини талаб қилдим... Лекин қизлар пуллари йўқлигини айтишиб, тоққа бориб кўнгилашлик қилишни таклиф қилишди. Тўғриси, бу таклиф менга маъқул бўлди. Мени шайтон йўлдан урди. Лекин яна кўнглимда улар мени "тунамоқчимикан", - дея ғумонсирадим ҳам. Шунинг учун бир дўстимни ҳам уйдан чақириб олдим. Егуликлар ва ичимликлар олиб тоққа кетдик. Тан олиш керакки ўша пайтда бу қилаётган ишимнинг яхши-ёмон оқибатини ўйлаганим йўқ. "Йигитчилик, бир ўйнаб келсак, келибмиз-да", - деган бўлсам керак. Тогда машаат қилиб, дам олдик. Қизлардан бирининг розилиги билан яқин алоқада ҳам бўлдим.

Хуллас, уёқдан келган ҳар биримиз ўз

ишимиз билан кетдик. Лекин улар оналарининг "Қаё-қанда эдинглар?" - деган саволларига: "Бизни икки йигит тоққа олиб чиқишди, кейин зўрлашди", дейишибди. Ҳамма фожеа шундан кейин бошланди... Бошимга не балолар тушганини ёлғиз ўзим, оиламдагилару биргина Оллоҳ билади. Суд бўлиб ўтди. Мен узоқ муддатга қамалдим. Онаминг оҳ уриб йиғлаганлари, ёшгина хотинимнинг ўрта-нишлари юрагимни пора-пора қилди.

Айниқса, суд бўлаётган куну йигит бўлиб туғилганимдан кўра ўлимимга ҳам рози бўлиб кетдим. Суд залада ота-онам, укаларим, хомилдор хотиним зор-зор йиғлашарди. Мен эса ҳатто бош кўтариб ҳам қарай олмадим. Ҳаммадан алам қиладиган томони шунда эдикки, суд мажлисида қизларнинг Чилонзор туманида яшашларини, ахлоқдан бузуқ қизлар эканлигини билдим. Шунга қарамай, барибир ҳақиқат улар томонда бўлди. Менинг эса ёшгимда, ҳаётдаги ўзимга яраша орзу умидларим парчаланиб кетди. Бундай фожеа мени бошимга тушмайди деб қаттиқ янглишган эканман. Афсус... Қамқохонада мен сингари нотўғри қадам қўйиб жабрини тортаётган, ҳаёти хазонга айланганга тенгдош йигитларни ҳам учратдим. Яна бир нарсаси алашим келади. Ахир мана шу қизларнинг оналари илгарирок қаерда эдилар?

ишим учун бир умр бошини эгиб юрар? Маҳалламиздагиларнинг олдида-ку ота-онаминг юзлари шувут бўлди? Тўртта норасида укаларимга мен ўрناق бўлишим, уларни тарбиялашим, уйлантиришда ота-онамга кўмак бермогим керак эди.

Баъзан тунлари юрагимни ўртаган аламдан "дод" деб туриб кетаман. Нима қилиб кўйдим, нима қилиб кўйдим деб бошимни деворга ураман. Ўғлим эр йигит бўлиб етилгунича мен унга тарбия бера олмадим? Қандай қилиб унинг олдидаги гуноҳимни юваман? Ахир ҳали туғилмасданок уни оталик дийдоримдан ўзим махрум қилган бўлсам? Боламинг болалик дунёсидаги доғни, кўнглидаги кемтикликни қандай тўлдираман? Унинг болалик қувончларини ярим қилиб кўнглини чуқурларини бўлсам? Хали ўзим кўрмаган боламини соғиниб, ундан қайта-қайта узр сўрайвераман... Лекин кўнгли ўқсиб улғайган болам кейин мени кечирмасачи?..

Мен ҳозир гўё қуёшнинг ортида юрган одамга ўхшайман. Кундузи қуёш чиқиб нури билан ҳаммаёқни нурафшон қилади-ю, менинг қалбимга, менинг дунёмга эса унинг нуллари етиб келолмайди. Юрагимда пушаймонлик, изтиробдан бўлак нарсаси йўқ. Назаримда туйғуларим ҳам қоп-қора рангга ўралгандек туюлаверади. Тўғри, инсон қоқилиши, хато

ёрингиз бўла туриб ҳеч қачон ўзга гўзалларнинг хусну-жамолига, макрларига учманглар. Узингизни, бахтингизни асранг, жуда эҳтиёт қилинг. Акс ҳолда мен каби пушаймонлик ботқоқига ботасиз. Мен шу ҳолга тушдим. Ўзим ҳар куну кўриб қадрига етмай юрган нарсаларнинг қанчалик азизу муқаддас эканлигини афсуски жуда кеч ангадим. Бунинг қанчалик оғир эканлигини билсангиз эди... Менинг ушбу мактубим эҳтимол бошқалар учун, сабоқ бўлар..."

О. К.

Мана азизлар! Навқирон ёшида боши тошга теккан бир йигитнинг дил изҳори билан танишдингиз. "Йигитчилик" деб ўйламай босган қалтис қадамнинг жабрини тортиб, зор йиғлаб ёзаяпти у. Бироқ!.. Кеч, энди жуда кеч-да. Тўғри, гуноҳни ахлоқсиз қизларга қадарини ҳам мумкиндр. Лекин ҳар икки қўлдан чиқади, дейдилар. "Бошинга не бало келса, бировданмас ўзингиздан кўр, ўйламай босилган қадам, айтган қалтис сўзингиздан кўр", дея бежиз айтилмаган-да ахир... Эзгу ният билан ўғил ўстирган ота-онанинг қайғусини-ку тушунаётгандирсиз? Ишдан сал кечикса юрагига ғулув тушадиган хотинининг аҳволиничи? Буларни бошдан ўтказиш у ёқда турсин, бундай мактубни ўқиси ҳам оғир.

Инсон адашиши мумкин. Ҳамма гап шундаки, адашмаслик ҳар кимнинг ўзига боғлиқ. Бунга эса ҳалол меҳнат билан эришиш мумкин. Мактуб ёзган мухлисимизга шундай дегимиз келди. Яна қандай маслаҳат бериш одил муштарийларимиз ҳукмига ҳавола.

Басира САЙИД АЛИ

Чоршабадан - чоршабагача

БИР КУН У ҲАМ ТИНИБ-ТИНЧИБ КЕТАР...

Кўнғироқларингиздан бири

Телефон жиринглади.
- Эшитаман, - дедим гўшакни кўтариб. Лекин нариги томонда кимдир йиғларди...
- Балки гўшакни қўйиб йиғлаб оларсиз, - дедим мен. - Сўнг кўнғироқ қилинг, гаплашамиз, - дедим. Йиги тўхтаб, ҳиққилаш аралаш овоз чиқди:
- Иسمин Шаҳноза, яқинда 18 га тўламан. Бугун адамнинг туғилган кунлари эди, - дея хўрсинди.
- Хўш, шунга йиғлаш керакми?

- Мен уларни табриклай олмадим, чунки уйимга боролмайман, ҳайдаб юборишган. Шунга йиғламан-да.
- Нера?
- Ўзимнинг онам бир ёшга тўлганимда ҳаётдан кўз юмган. Адамнинг иккинчи хотини мени уйга қўймайди.
- Нера?
- Ўғай онам мени жуда ёмон кўради. У кишига сира-сира ёқмадим. Ўғай онамдан туғилган ука-сингилларим бор. Бир-биримизни яхши кўраимиз. Адам ҳамиша иш билан банд. Менга қарашга вақти ҳам йўқ. У тез-тез хизмат сафарига бўлади. Ушанда ҳам дамда уйда йўқ эди. Кечаси ухлаб ётгандим. Онам сочларимдан бураб уйғотиб, қаргаб-қаргаб кўча эшигини очиб мени қувиб юборди. - "Бор, йўқ бўл, кет уйдан", - деди. Уйку аралаш нима бўлганини ҳам билмай, чиқиб кетдим. Ярим кечаси катта кўчада туриб қаерга боришни ўйладим. Қариндошимиз - амманникига бормоқчи бўлиб, ўша ёққа қараб юрдим. Ёнимда ичида икки йигит ўтирган енгил машина пайдо бўлди. Йиғлаб кетаётган

ним учун тўхташибди. Нима бўлганини сўраб, олиб бориб қўйишларини айтишди. Мен ҳеч нимани ўйламай машинага чиқдим. Бироқ улар мени бақриб-чақришимга ҳам, ялинишимга ҳам қарамасдан бир кимсасиз жойга олиб боришди. - "Ҳали қиз боламан, тегаманлар менга. Ўғай онам уйимдан қувиб юборди", - деб ялиндим уларга. Лекин улар қулоқ солишмади.
Бири номуслимга тегди. Кейин мени ташлаб қочиб кетишди. Тўғри, улар қонун олдида жазоларини олишди. Лекин, мени ота-онам қайтиб уйга киритишмади. Ҳатто бирорта қариндошимиздан ҳам садо чиқмади. Таниш бир аёл мени ўз уйига олиб кетди. Унинг эри йўқ. Бир ўзи ишлаб болаларини боқди. Мени ҳам шулар қатори ўз паноҳига олди. Унинг ишларига қарашман. Болаларига қарайман. Бир неча марта уйимизга бордим. Онам киритмайди. Адам эса, бирор марта мени излаб келмади.
Шуниси алам қилади. Энди қандай яшашимни ҳам билмайман... - у яна ёш боладек йиғлашга тушди.

- Шаҳноза, - дедим мен. Ақлли қизга ўхшайсан. Ғалимни эшит. Аввало бирор касб ёки хунар ўрганшига ҳаракат қил. Хўшёр бўл. Сенга тарбия бераётган онанинг айтганларига қулоқ сол. Адам билан эса албатта учрашиб гаплашишга ҳаракат қил. Балки у киши ҳам қийналиб юргандир. Сен уларни тушунишга ҳаракат қил. Хўпми? Ҳар нарсаси гаффа бўлмасдан ақл билан иш қил. Менга аҳволингдан оғоҳ этиб тез-тез кўнғироқ қилиб тур...
Қиз яна кўнғироқ қилишга ваъда бериб хайрлашди.
Ўғай она - ўзи ҳам фарзандлар ўстираётган она, билиб-билмай эндигина ҳаётга қадам қўяётган гудлек қизнинг ҳаётини бузганлигини тан олармикан? Вақти келиб Шаҳноза ўз ҳаётини изга тушириб, тиниб-тинчиб кетар, ўғай онасининг қилмишини ҳам кечирар... Лекин ҳамма нарсани кўриб, баҳолаб турувчи Аллоҳ-чи. У кечирармикан?

Лола АХМЕДОВА

МЕНИ ОТАМ ТАН ОЛМАЯПТИ...

Мен сизларга минг бир истихоло билан ушбу мактубни йўллаяпман.

...Менинг дунёга келганимни эшитган отам "қиз экан" дея хафа бўлиб қайтиб кетибди. Ҳаттоки туғруқхонадан олиб ҳам кетмабди. Ойижоним жавоб берилганидан сўнг ҳам яна бир кун туғруқхонада қолиб кетган экан. Эртаси кун келиноним бизни олиб кетибди. Тилим чиқа бошлагач, бувим ойимни: "Ойинг қачон бешик олиб келади", - дея кистовга олди. Кўп ўтмай бешик ҳам олиб келишди. Сўнгра қулоғимга боғча сўзи тез-тез эшитила бошланди. Кўшиларимизнинг болалари боғчага борарди. Мен эса орзу қилардим. Ҳаттоки мен кўчада ҳам ўйнолмасдим. Чунки ойим ишга кетгач бувим мени кўчага чиқармасди. Оёғим ревматизм бўлиб қолди. Шифохонада ётдим. Лекин отам бирор марта хабар олмади. Ёнимдагилар: "Отанг келдими?", - деб сўрашса тоғамни кўрсатиб "Ана отам" дея алдардим. Бир кун операцияга киришимдан олдин отам келиб кетди. Бувим мени "Касалхонадан ўлиги

келсин" деб қаргаган экан. Мен соғайиб чикдим.

Ҳозир ёшим 19 да. Нимагадир отам ҳамон мени ёмон кўради. Учта укам эса жуда меҳрибон. Яқинда уйимиздан нарсалар йўқола бошлади. Отам эса мени: "Сен олгансан, сотгансан", - дея урди. Ойим ўртага тушди. "Агар қизинг олган бўлса қўлларини чопаман", - деди. Мен шунда: "Майли отажон! Мен нарсаларингизни олган бўлсам қўлларимни чопинг. Ойим маҳалламиздаги фолбинга кетди. Фолбин: "Нарсаларингни 30-35 ёшларга кирган жувон олган", - дебди. Бу гапни эшитган отам: "Балки синглим олгандир", - деди. Шундан сўнг яна биллур идишлар, чойнаклар, кийим-кечаклар йўқола бошлади. Уйда яна уриш-жанжал бошланди. Бувим, раҳматли келиноним ўрнига бошқа келин олди. У бечорани чиқаштирмасдан ҳайдаттирди. Бир ой ўтганда бувим яна келин олди. Отам янги келинга уйдаги бўлган воқеаларни айтсалар, келиноним тўйга кетган бувимга: "Ўз синглисини ўғри деяп-

ти", - дея кўнғироқ қилибди. Амакимларни, аммаларимни ҳам чақирибди. Улар келиши ойим билан отамни роса уришшибди. Ишдан келсам ойим йиғлаган, отам башараси кўкарган. Ойим менга: "Қизим, сени дунёга келтирганга нимага пушаймонман. Ҳаммалари сени ўғри дейишмаяпти", - деди. Мен карахт бўлиб қолдим. Уйдан бош олиб чиқиб кетмокчи бўлдим. Шунда отам: "Қизим, мени кўзим энди очилди. Сени шунчалик хўрладим. Мана, мени ўз жигарларим урди. Кечир мени, қизим", - деди. Ноилоҳ изимга қайтдим. Аммо, 3 кун ўтгач отам мени яна уриб, сўка бошлади. Мен отамни яхши кўраман. Отам эса мени қизим деб тан олмайди. Нима қилай, азизлар?

Маслаҳатингизга муҳтожман.

N.

Собир Рахимов тумани

КЎЗОЙНАК ТАҚАНИМ УЧУН КЎП БОРА ЙИҒЛАТИШГАН

Ёшим 16 да. Уч йилдан бери кўзойнак тақаман. Нега бу ҳақда ёзаяпсан дерсиз, чунки кўзойнак тақаним учун кўп марта йиғлаганман, тўғрироғи йиғлатишган.

Негадир ўзбекларда кўзойнак тақан кизларга (йигитларга эмас) бошқача кўз билан қарашади. Худди улар ожиздек, ногирондек масхараб қарашади. Кўзойнак тақаш айбми? Балки, "Айбмас", дерсиз. Нега унда одамлар устимиздан кулишади. Кўча-кўйда, айниқса, йигитлар: "Кўзингизга офтоб тушмаяптими?", - деб масхарагаданек гапириб кетади. Жудаям алам қилади одамга. Тўғрисишни айтсам, "очки"

сўзини эшитсам, негадир жаҳлим чиқиб кетади ва ўша одам билан уришиб қоламан баъзида.

Ҳатто сингилларим билан тортишиб қолсам ҳам кўзойнак тақашимни юзимга солишади. Кўпинча "Манга ким ҳам уйларида, кўзойнак тақам", - деб ўйлайман.

Хатимга ўзимга ўхшаб кўзойнак тақадиган йигит-қизлардан ва газета мухлисларидан жавоб кутаман.

МАЛОҲАТ

Тошкент вилояти

ОНАЛАР ЎЙЛАБ ИШ ТУТСА...

Мен кўшимни жуда ҳурмат қилардим. Лекин уларнинг оиласи ҳақидаги "миш-миш"лардан кейин кўнглим қола бошлади. Сабаби, тўрт ўғил, икки қизинг онаси ёмон йўлга кириб, боласи тенги йигитлар билан кўнғилхушлик қилиб, бир йилдан буюн тўшада михланиб ётган турмуш ўртоғига хиёнат қилибди, деб эшитдим. 50 ёшни қоралаган аёлнинг оиласига хиёнат қилиши, менимча инсофдан эмас. Қўшимнинг кичик ўғли мени ёқтиришини эшитувдим. Ўзим ҳам унга бефарқ эмасдим. Бироқ, бизнинг оиламиз обрў-эътиборли оилалардан ҳисобланади. Уларнинг оиласи эса нотинч. Қўшни аёл келинларни койиб, уришаверади. Қайнона-ни ҳам уйда деярли обрўси йўқ. Авваллари ҳам ёмон йўлга

кирган аёллар ҳақида эшитганимда ҳеч ҳам ишонмасдим, тўғрироғи ишонгим келмасди. Агар уларнинг уйдан менга совчи чиқса, унга сира беришмайди. Ўзим ҳам у аёлнинг ўғлини севиб қолишдан жуда кўрқаман.

Бойси, ҳар бир қиз турмуш кураётганда яхши бир оила билан қариндошчилик ришталарини боғлагиси келади. Тўғри, қўшни йигит ёмон бола эмас. Аммо, онаси тўфайли эртага мен ҳам гап-сўзинг тагида қолишни истайман... Шунинг учун ҳар бир ота-она ўйлаб иш тутса, дейман. "Ёшлик-ғўрлик", - деганларидек, балки нотўғри фикрлаётгандирман. Муштарийларнинг бу ҳақдаги фикрини билишни истардим...

МАҲЛИЁ

Тошкент вилояти

Билла ва жамият

Мақолада келтирилган фактлар, воқеалар, маълумотлар учун муаллиф жавобгар ҳисобланади. Муаллиф фикри тахририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин. Қўлёзмалар таҳлил қилинмайди ва муаллифларга қайтарилмайди.

БОШ МУҲАРРИР: ДИЛБАР САИДОВА

Телефонлар:
Бош муҳаррир: (Тел. ва Факс) 133-28-20
Котибият: 34-25-46 (Ҳат ва эълолар бўлими)

«Шарк» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Манзил: Тошкент, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.
Босишга топшириш вақти - 20.35
Босишга топширилди - 21.15

МАНЗИЛИМИЗ:
Тошкент - 700000
Амир Темури кўчаси,
1-тор кўча, 2-уй.

СОҒИНЧ МАКТУБИ

Баҳор келиб, кўкдан майин нур сочувчи қуёш сизни ёдга солади, Онажон! Чунки сиз бу фаслни жуда сеvasиз...

Беихтиёр соғиниб кетаман, ҳозир не иш билан машғул экансиз? Балки ишдан келиб укаларимга ош пишириб бераётгандирсиз? Гурунч тераётган маҳал кўзларингиздан соғинч икки томчи ёш бўлиб тушган бўлса, не ажаб?!
Шафтолизоримиз қийғос гулга кирган. Биламан, мени соғинсангиз, ана шу боққа қирин, дарахтларнинг гулларига меҳр билан боқасиз, ширин исини туйасиз. Чунки уларни мен эканман, уларда менинг юрагимдаги шижоат, меҳр мавж уриб туради.

Онажон, Сиз баҳорда туғилгансиз! Ажаб! Оналар қалби шунчалар буюкми? Ёлғон сўзинг "ё"сини атамайсиз, ундан ор қиласиз, нафратланасиз. Ҳақиқатни сизнинг қалбингиздан излайман, Онажон! Чунки, сиз тунлари тейратган тилло бешик-ҳақиқат, меҳр нурига чўмилган аллангиз-ҳақиқат.

Сиз менинг йўлларимни ёритувчи, қалбимни нурафшон этгучи шодон тўлин ойисиз... Исмнингизда ҳам оналик шарафини улугловчи бахтиёрлик ва меҳрибонлик жилва қилади Хурсандой...

Мен ҳам Сизни беҳад соғинаман... Аммо, сиз мендан хавотир бўлманг. Биз ёшларнинг мангу таянчимиз, ҳимоячимиз бўлмиш она Ўзбекистимиз бор, қолаверса фарзандларининг бахтини ўз саодати деб билгувчи, ёвузлар қўлидан ҳимоя қила олгучи азиз юртбошимиз бор!

Онажон, барча оналар қатори Сиз ҳам бахтимга омон бўлинг, юраги орзуларга тўлиқ фарзандингизнинг қамолини кўриш Сизга ҳам насиб этсин! Майли, майли мени учун ўша Сиз истаган сулув келинчақ умрингиз чаманига ҳусн бергучи гунча бўлсин!

Баҳодир ВАЛИЕВ,
Низоий номли Тошкент
Давлат педагогика
университети талабаси

МЕНИНГ ҲАМ АРМОНИМ БОР

Мен асли Қашқадарё вилояти Китоб туманидаги Ҳазрати Башир қишлоғиданман. Иккинчи жаҳон уруши вақтида синглим Эргашева Курбонтош бедарак йўқолган. У болалар уйда ҳам тарбияланган. Синглим 1928 йилда туғилган. Узун бўйли, сарикдан келган қиз эди. Эшитишимча, у тақдир та-

қозиси билан Жиззах вилоятида яшаётган эмш.

Қани энди синглим Курбонтош Эргашева топилса. Мендай муштирап онанинг неча йиллик умид ва армони ижобат бўлса, бу дунёдан армон билан кетмасдим.

77 ёшли Хуррамой момо
ЭРГАШЕВА

Менинг манзилгоҳим:
Қашқадарё вилояти, Китоб
тумани, К. Фозилов кўчаси,
112-уй

ШИМ КИЙИШ АЙБМИ?

га тушунтирдик. Қалта юбкадан кўра, шим одамни жуда ҳам иссиқ тутиб туради, дедик. Шим кийиш менимча одамгарчиликдан чиқиш дегани эмас. Мактабимизда шим кийишга руҳсат берилмайди, лекин ўз жонини, қадрини биладиган қизлар кийиб келаверишади. Мен ҳам шим кийишни ёқтираман. Лекин онамнинг "анақа қизлар"га ўхшаб кийинсан деган гаплари дилимга ботади. Ахир ўзлари ҳам ёшлиқларида ўзлари ёқтирган -

ўз замонларида урф бўлган кийимларни кийганларку... Ушанда буювжоним ҳеч нарса демагандирлар.

Менимча ҳар бир инсон мустақил фикрли, эркин бўлиши керак. Мактабга шим кийилмасин, деган гап қонунда бўлмаса керак. Бу борадаги фикрларингизни кутиб қоламан.

Малоҳат УМАРОВА,
117-мактабнинг 11-синф
ўқувчиси

Тошкент

ҚАНДАЙ ҚИЛСАМ ГУНОҲИМ ЮБИЛАДИ?

Мен 23 ёшдаман. Ҳаётда кўп нарсаларни тушундим, ҳатто жуда кўп кийинчилигини бошимдан ўтказаяпман. Уч фарзанднинг онаси-ман. 1995 йил турмушга чиққанман. Тўрт йил орасида учта фарзандли бўлдим. Агар бахтлиман десам, маҳалладагилар ҳаммаси ишонди. Чунки ўзимга қараб юраман. Эримнинг ахволини ҳеч қимга билдиргим келмайди.

Афсуски, атиги бир йил бахтли бўла олдим. Мен гўёки тирик мурда каби яшаб келяпман. Албатта болаларим учун яшашим керак. Эрим бўлса менга кўп марта хиёнат қилди. Шунга ҳам сабр қилдим. Болаларини боқмайди, бари-бир чидаб келаяпман. Ахир эримнинг ўзини ҳам онаси боқади-ку, шунисига ҳам шуқур деб, келяпман. Ҳатто бунинг устига қўлига героин

укол қилади. Бунга қандай чидаб бўлади?

Болаларим касал бўлиб қолишасаям онажоним ёрдам берадилар. Қайнонам эса бизни боқаяптиларку. Хуллас, иккала онага ҳам раҳмим келади. Ўз онамга ҳар нарсани айтмайман. Агар айтсам ўша заҳоти ажратиб оладилар. Мен эса болаларимни тирик етим қилишга виждоним қийналади. Афсус ўзим ҳам хиёнат қилдим. Бир кунлик хиёнатим минг кунлик хиёнат бўлиб кетди. Лекин тавба қиламан, азизлар, Оллоҳни олдида тавба қиламан. Бу ишим учун виждоним жуда қаттиқ қийналиб кетган. Лекин ҳаммасини кеч тушундим. Уша эркак ўзимга эмас, оғир касал бўлган фарзандимга ёрдам берди. Эрим бўлса хатто боласи касал бўлса ўйламайди, фақат ўзини ўйлайди ва ўзи учун

яшайди. Ҳатто ўз уйимиздаги нарсаларни олиб, сотиб юбора-япти. Айтинг азизлар, нима қилай. Хато қилдим, барибир хатолигига қолади, деб шу йўлдан юрарайми ёки аксинчани, нима қилай? Эримдан ажрашиб кетсам тўғрими? Йўл қўйган хатоимни нима қилсам, қандай ювсам бўлади? Мен ҳозир фақат болаларим учун тирик юрибман.

Тошкент

МУНИРА

"Оила ва жамият" газетаси жамоаси тахририят ходими Ҳабибулла Бекмирзаевга буваас
Нурмухаммад НАЗАРОВНИНГ бевақт вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Билла ва жамият

Мақолада келтирилган фактлар, воқеалар, маълумотлар учун муаллиф жавобгар ҳисобланади. Муаллиф фикри тахририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин. Қўлёзмалар таҳлил қилинмайди ва муаллифларга қайтарилмайди.

БОШ МУҲАРРИР: ДИЛБАР САИДОВА

Телефонлар:
Бош муҳаррир: (Тел. ва Факс) 133-28-20
Котибият: 34-25-46 (Ҳат ва эълолар бўлими)

«Шарк» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Манзил: Тошкент, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.
Босишга топшириш вақти - 20.35
Босишга топширилди - 21.15

МАНЗИЛИМИЗ:
Тошкент - 700000
Амир Темури кўчаси,
1-тор кўча, 2-уй.

ХОМИЙ «Матбуот тарқатувчи» Акционерлик компанияси

ОБУНА ИНДЕКСИ - { яқка обуначилар учун 176
ташкилотлар учун 177
Рўйхатга олиш № 33
Буюртма Г- 386
Формати А-3, ҳажми 2 босма тобоқ.
Баҳоси эркин нарҳда.
Рассом — Н. ХОЛМУРОДОВ. Навбатчи — М. СОДИҚОВ